

IV. Raport techniczny

Przystępność i użyteczność raportów dla szkół z edycji 2022 i 2023 monitoringu karier absolwentów. Podsumowanie badania użytkowników

Październik 2023

Autor:

Tomasz Płachecki

Realizacja badań:

Grzegorz Humenny

Małgorzata Kłobuszewska

Bartłomiej Płatkowski

Tomasz Płachecki

Jędrzej Stasiowski

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2023

Wzór cytowania:

Płachecki T. (2023) „IV. Raport techniczny. Przystępność i użyteczność raportów dla szkół z edycji 2022 i 2023 monitoringu karier absolwentów. Podsumowanie badania użytkowników”.

Raport powstał w ramach projektu *Monitorowanie losów absolwentów szkół zawodowych - etap II* realizowanego w ramach działania 2.15. *Kształcenie i szkolenie zawodowe dostosowane do potrzeb zmieniającej się gospodarki II osi priorytetowej Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER)*.

Raport stanowi rozwinięcie publikacji Płachecki T., Płatkowski B., Stasiowski J., Kłobuszewska M., Humenny G. (2022) „IV. Raport techniczny. Przystępność i użyteczność raportów szkolnych z pilotażowej edycji monitoringu karier absolwentów w oparciu o dane rejestrowe. Podsumowanie pierwszego etapu badania z użytkownikami”, dlatego zawiera jej obszernie fragmenty, które nie zostały oznaczone jako cytaty.

Spis treści

1	PODSUMOWANIE I WNIOSKI	4
2	MONITORING KARIER ABSOLWENTÓW	11
2.1	SYSTEM MONITORINGU	11
2.2	RAPORTY Z MONITORINGU	11
3	BADANIA Z UŻYTKOWNIKAMI	12
3.1	CELE	12
3.2	BADANIA JAKOŚCIOWE	12
3.3	BADANIA ILOŚCIOWE	14
4	OCENA RAPORTÓW SZKOLNYCH	15
4.1	WCZEŚNIEJSZE SPOSOBY MONITOROWANIA	16
5	WYKORZYSTANIE WYNIKÓW MONITORINGU	18
6	UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW MONITORINGU	22
6.1	DOCIERANIE Z RAPORTEM DO DYREKTORÓW SZKÓŁ	22
6.2	UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW PRZEZ DYREKTORÓW SZKÓŁ	23
7	NAJWAŻNIEJSZE DOTYCHCZASOWE ZMIANY	25
7.1	GRUPY DLA KTÓRYCH PREZENTOWANE SĄ WYNIKI	25
7.1.1	<i>Podział ze względu na wyuczony zawód</i>	25
7.1.2	<i>Grupa odniesienia</i>	25
7.2	PREZENTACJA WYNIKÓW	26
7.2.1	<i>Kolorystyka wykresów</i>	26
7.2.2	<i>Zastosowanie tabel</i>	26
7.2.3	<i>Wartości wskaźników</i>	26
7.2.4	<i>Wykresy pudełkowe</i>	27
7.2.5	<i>Informacja o możliwości wykorzystywania raportów</i>	27
7.3	OCENA DOTYCHCZASOWYCH ZMIAN	28
8	PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZYSZŁYCH ZMIAN	28
8.1	ZAKRES INFORMACJI	28
8.1.1	<i>Informacja o wykonywanym zawodzie</i>	28
8.1.2	<i>Uczelnie i kierunki</i>	29
8.1.3	<i>Informacje z dłuższego okresu</i>	29
8.1.4	<i>Specyfika sytuacji uczniów z niepełnosprawnościami</i>	29
8.2	GRUPY ABSOLWENTÓW SZKOŁY DLA KTÓRYCH PREZENTOWANE SĄ WYNIKI	31
8.2.1	<i>Płeć</i>	31
8.2.2	<i>Cudzoziemcy</i>	31
8.2.3	<i>Ze względu na niepełnosprawność</i>	32
8.2.4	<i>Profil oddziału</i>	33
8.2.5	<i>Grupa odniesienia dla szkół specjalnych</i>	33
8.2.6	<i>Absolwenci kształceni w innych zawodach</i>	34
8.2.7	<i>Absolwenci wszystkich szkół czy szkół prowadzonych przez JST</i>	34
8.3	PREZENTOWANIE WYNIKÓW NA WYKRESACH	34
9	PREFEROWANE FORMY PREZENTOWANIA WYNIKÓW	35

1 Podsumowanie i wnioski

RAPORTY DLA SZKÓŁ I BADANIA Z UDZIAŁEM ICH UŻYTKOWNIKÓW

Wyniki monitoringu karier absolwentów szkół ponadpodstawowych, prowadzonego na podstawie danych rejestrowych, od 2022 roku są prezentowane m.in. w formie raportów dotyczących absolwentów poszczególnych szkół z danego rocznika. Raporty dla szkół są im udostępniane w Systemie Informacji Oświatowej (SIO), w sferze dla zalogowanych użytkowników.

W celu poznania potrzeb użytkowników raportów dla szkół oraz dowiedzenia się jak są oceniane i wykorzystywane, przeprowadzono badanie jakościowe (spotkania i warsztaty) oraz badanie ilościowe (ankietę on-line). Niniejsze opracowanie opiera się na informacjach uzyskanych od 44 dyrektorów oraz innych pracowników szkół podczas spotkań i warsztatów, a także na informacjach pochodzących z ankiet wypełnionych przez osoby, które zapoznały się z raportami.

Zwrot ankiet okazał się bardzo niski (szczegółowe informacje o realizacji badania znajdują się w dalszej części raportu), dlatego uzyskane wyniki należy traktować jedynie jako przybliżoną informację o tym, jak oceniają raporty i jak zamierzają je wykorzystywać szkoły najbardziej zainteresowane monitoringiem karier swoich absolwentów.

OGÓLNA OCENA RAPORTÓW

Wśród przedstawicieli szkół, którzy wypełnili ankiety, dominowały pozytywne oceny raportów pod każdym względem. Blisko 9 na 10 respondentów uznało, że: raporty będą przydatne dla ich szkoły (87%), poprawność wyników nie budzi wątpliwości (89%), zakres raportów jest wystarczający (89%). Z opinią, że informacje zawarte w raportach zostały przedstawione w zrozumiały sposób, zgodziły się prawie wszystkie osoby uczestniczące w badaniu (96%).

Uczestnicy badań jakościowych wskazywali, że raporty z monitoringu opartego na danych rejestrowych mają szereg zalet, w porównaniu z informacjami o sytuacji absolwentów, które część szkół pozyskiwała wcześniej samodzielnie. Do przewag raportów opartych na danych rejestrowych zaliczali: przedstawianie sytuacji całego rocznika absolwentów, brak zniekształceń, jakie wynikałyby z niechęci do informowania o własnej sytuacji przez absolwentów, w przypadku których nie jest ona korzystna, a także brak konieczności angażowania szkoły w pozyskiwanie informacji od jej byłych uczniów.

WYKORZYSTANIE RAPORTÓW

Przedstawiciele prawie wszystkich (95%) szkół objętych badaniem ankietowym zamierzają wykorzystać wyniki monitoringu do prowadzenia doradztwa zawodowego dla uczniów lub już wykorzystali je w ten sposób. Według deklaracji respondentów, 8 na 10 reprezentowanych przez nich szkół wykorzysta raporty – lub już wykorzystało – przy działaniach promocyjnych skierowanych do kandydatów, przy dopasowywaniu treści kształcenia do wymogów rynku pracy oraz przy podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków kształcenia (po 81%). Nie mniej niż 7 na 10 wykorzysta lub wykorzystało informacje z raportów do oceny pracy szkoły (77%), do podejmowania decyzji dotyczących współpracy z pracodawcami (74%), oraz do podejmowania decyzji dotyczących jej zasobów (70%).

Uczestnicy badania przewidywali, że wykorzystywanie wyników monitoringu karier absolwentów przy rekrutacji kandydatów da przewagę konkurencyjną szkołom, których absolwenci dobrze sobie radzą na rynku pracy. Część rozmówców uważała wykorzystywanie wyników do porównywania

konkurujących ze sobą szkół za nieuniknione i nie dostrzegała w tym problemu. Według innych, byłoby to szkodliwe – w związku z tym oceniali jako właściwe umieszczenie w raportach adnotacji, która przed tym przestrzega. Zdaniem części uczestniczących w badaniu doradców zawodowych, wyniki dotyczące absolwentów poszczególnych szkół nie powinny być dostępne publicznie, lecz jedynie dla szkół (tak jak ma to miejsce dotychczas) oraz dla ich organów prowadzących, ponieważ podanie wyników do publicznej wiadomości będzie skutkowało tworzeniem rankingów, które dla części szkół byłyby krzywdzące.

Podawane w raportach informacje o dyscyplinach, w których absolwenci podejmują studia, uczestnicy badania uznawali za przydatne do podejmowania decyzji o tym, jakich przedmiotów warto uczyć w rozszerzonym zakresie lub jakie wprowadzać innowacje pedagogiczne. Wskazywali również, że informacje z monitoringu pozwalają uzasadnić przed pracownikami szkoły decyzje podejmowane przez dyrektorów. Ponadto, zdaniem niektórych dyrektorów szkół, zapoznanie z wynikami monitoringu nauczycieli lub współpracujących ze szkołą pracodawców może podnosić ich zaangażowanie w kształcenie uczniów.

MOMENT PUBLIKOWANIA RAPORTÓW

Część respondentów wskazała, że raporty byłyby zdecydowanie bardziej użyteczne przy podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków kształcenia, gdyby były publikowane już jesienią roku, w którym przeprowadzana jest dana edycja monitoringu – najlepiej w październiku, a najpóźniej w listopadzie.

UPOWSZECHNIANIE RAPORTÓW

SIO, w którym są umieszczane raporty, obecnie nie pozwala ustalić ile z nich zostało wyświetlonych lub pobranych przez użytkowników. Natomiast to, że odsetek szkół, których przedstawiciele wypełnili ankietę na temat raportów jest bardzo niski, budzi obawę, że obecnie grupa użytkowników raportów dla szkół jest niewielka. Przyczynia się do tego prawdopodobnie niska zauważalność raportów w SIO, związana z dużą liczbą publikowanych w tym systemie informacji oraz znaczne obciążenie dyrektorów szkół bieżącymi zadaniami. Zapoznawaniu się z raportami przez przedstawicieli szkół sprzyjało natomiast anonsowanie ich przez Ministerstwo Edukacji i Nauki w informacjach przesyłanych pocztą elektroniczną. Podobny efekt mogłoby prawdopodobnie przynieść zachęcanie szkół do korzystania z raportów przez ich organy prowadzące.

W przybliżeniu 9 na 10 dyrektorów uczestniczących w badaniu ankietowym przedstawiło lub zamierza przedstawić wyniki monitoringu pracownikom szkoły prowadzących doradztwo zawodowe (94%) oraz radzie pedagogicznej (87%). Blisko 8 na 10 zaprezentowało lub zamierza zaprezentować wyniki uczniom lub ich rodzicom (79%), a 6 na 10 kandydatom rozważającym rozpoczęcie nauki w danej szkole lub ich rodzicom (60%). Ponad dwie piąte przedstawiło lub zamierza przedstawić wyniki organowi prowadzącemu (44%) lub współpracującym ze szkołą pracodawcom (43%).

NAJWAŻNIEJSZE DOTYCHCZASOWE ZMIANY W RAPORTACH ORAZ ICH OCENA

Uzupełnieniem, na którym szczególnie zależało przedstawicielom szkół zawodowych, gdy zapoznali się z prototypową wersją raportów, były informacje na temat sytuacji edukacyjno-zawodowej grup absolwentów wyróżnionych ze względu na wyuczony zawód. Wyniki dla absolwentów ogółem nie były wystarczające w kontekście ustawowych celów monitoringu, które obejmują m.in. „dostosowywanie kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy oraz przygotowywanie uczniów do wyboru

zawodu i kierunku kształcenia”. Oczekiwane uzupełnienie zostało wprowadzone już w raportach z pierwszej edycji monitoringu. Ponadto, począwszy od drugiej edycji monitoringu, sytuacja edukacyjno-zawodowa uczniów szkoły wykształconych w danym zawodzie jest zestawiana z sytuacją uczniów innych szkół, wykształconych w tym samym zawodzie. W drugiej edycji został spełniony również postulat prezentowania w podziale według wyuczonych zawodów dyscyplin, w których absolwenci techników podjęli studia.

Uczestnicy spotkań i warsztatów zdecydowanie poparli prezentowanie wyników dotyczących poszczególnych szkół w zestawieniu z grupą odniesienia. W pierwszej edycji raportów pierwszą grupę odniesienia dla absolwentów danej szkoły stanowili absolwenci szkół z tego samego województwa a drugą absolwenci szkół z całego kraju - w obu przypadkach były to szkoły tego samego typu co szkoła dla której został sporządzony dany raport, z tego samego rocznika. Przedstawiciele szkół wyrażali jednak znacznie większe zainteresowanie porównaniami z absolwentami innych szkół z tego samego powiatu, niż z całego województwa lub kraju. Postulowali także zestawianie sytuacji absolwentów danej szkoły z sytuacją absolwentów innych szkół wykształconych w tym samym zawodzie. W reakcji na zgłoszone uwagi, począwszy od drugiej edycji, w raportach dla szkół stosowane są dynamiczne grupy odniesienia. Dynamiczną grupę odniesienia stanowią absolwenci szkół tego samego typu, co absolwenci szkoły dla której został sporządzony raport, w przypadku części zestawień spełniający również dodatkowe kryterium: wykształceni w tym samym zawodzie. Dynamiczna grupa odniesienia jest dobierana z najmniejszego obszaru – powiatu, podregionu, województwa lub kraju – w obrębie którego występuje co najmniej 10 absolwentów z co najmniej 3 szkół. Zastosowane rozwiązanie pozwala na przedstawianie sytuacji absolwentów szkół położonych możliwie blisko szkoły, dla której jest sporządzany raport, a jednocześnie chroni anonimowość absolwentów. Ponadto uniemożliwia przypisanie wyników dotyczących grupy odniesienia do konkretnej szkoły.

Liczba statusów opisujących sytuację edukacyjno-zawodową absolwentów, okazała się w początkowych wersjach raportów szkolnych zbyt duża. Ponadto nazwy niektórych statusów nie były wystarczająco zrozumiałe, przez co użytkownikom trudno było je opanować. W związku z tym w kolejnych wersjach raportów liczba rozróżnianych statusów została zmniejszona z siedmiu do czterech, którym nadano krótsze nazwy. Obecnie stosowane nazwy w mniejszym stopniu odpowiadają zróżnicowanym sytuacjom, w jakich mogą znajdować się absolwenci, ale poszczególne kategorie są szczegółowo objaśnione w zamieszczonej w raportach tabeli.

Prawie wszystkie opinie użytkowników dotyczące wprowadzonych zmian były pozytywne (przy czym zostały uzyskane od bardzo niewielkiej liczby respondentów). W odniesieniu do każdej zmiany najczęstszą odpowiedzią była „zmiana raczej na lepsze”, drugą pod względem odsetka wskazań „zmiana zdecydowanie na lepsze”. Zarazem łączny odsetek pozostałych odpowiedzi był niższy niż 10%.

EWENTUALNE PRZYSZŁE ZMIANY

Wykonywany zawód

Istotnym deficytem obecnych raportów szkolnych, na który podczas spotkań i warsztatów wielokrotnie zwracali uwagę ich użytkownicy, jest brak informacji na temat zawodu wykonywanego przez absolwentów. Informacji na ten temat nie zawierają dane wykorzystywane obecnie w monitoringu. Realizacja tego postulatu wymaga zmian legislacyjnych rozszerzających zakres danych o absolwentach przetwarzanych w ramach systemu monitoringu. Odpowiednie informacje można pozyskać z ZUS.

Uczelnie i kierunki

Przedstawiciele szkół, po których ukończeniu znaczna część absolwentów podejmuje studia, proponowali uzupełnienie raportów o informacje o tym na jakiej uczelni i na jakim prowadzonym przez nią kierunku absolwenci podjęli dalszą naukę. Pozwalałoby to lepiej dostosować kształcenie w szkole do wymagań stawianych kandydatom przez konkretne uczelnie. Postulat ten jest możliwy do realizacji w oparciu o dane obecnie wykorzystywane w systemie monitoringu, choć należy zauważyć, że względu na ochronę anonimowości absolwentów prezentowanie tego typu informacji będzie możliwe tylko w przypadku szkół z dużą liczbą absolwentów lub szkół, których absolwenci są mało zróżnicowaniu pod względem wybieranych kierunków studiów.

Wynagrodzenia

Informacje o wynagrodzeniach absolwentów, możliwe do zaczerpnięcia z systemu monitoringu, nie są w pełni miarodajne, ze względu na brak danych o wymiarze etatu oraz pomijanie pracy wykonywanej na podstawie umów cywilnoprawnych przez kontynuujących naukę absolwentów, którzy nie ukończyli 26 roku życia. Z tego względu od drugiej edycji monitoringu zrezygnowano z podawania w raportach szkolnych kwot uzyskiwanych przez absolwentów. Prezentowana jest jedynie relacja przychodów uzyskiwanych przez absolwentów z pracy etatowej do średniego wynagrodzenia w powiatach, w których zamieszkiwali. Informacje o średnim wynagrodzeniu w poszczególnych powiatach podaje Główny Urząd Statystyczny (GUS).

Warunkiem zwiększenia wiarygodności danych dotyczących wynagrodzeń jest rozszerzenie źródeł wykorzystywanych w monitoringu o rejestry administracji skarbowej. Dopiero gdy informacje na temat wynagrodzeń będą bardziej miarodajne, warto wprowadzić sugerowaną przez część rozmówców prezentację wynagrodzeń absolwentów w podziale według zawodów.

Okres monitorowania

W raportach szczegółowe¹ informacje dotyczące statusu edukacyjno-zawodowego absolwentów, są przedstawiane według stanu na grudzień roku zakończenia nauki. W ocenie uczestników wywiadów grudzień jest odpowiednim miesiącem, ponieważ sytuacja absolwentów powinna się do tego czasu ustabilizować, można już wtedy zaobserwować m.in. kontynuowanie nauki na studiach.

Zarazem niektórzy rozmówcy wyrażali zainteresowanie obserwowaniem sytuacji absolwentów w dłuższym okresie, niż uwzględniany obecnie w raportach. Proponowali wydłużenie tego okresu do końca pierwszego kwartału kolejnego roku po roku w którym zakończyli naukę w szkole. Uzasadniali tę propozycję wskazując, że w marcu studenci są po pierwszej sesji egzaminacyjnej na studiach, która może skutkować przejściem do grupy osób niekontynuujących edukacji. Niektórzy rozmówcy wyrażali zainteresowanie sytuacją absolwentów w jeszcze dłuższym, pięcioletnim okresie. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi dane o absolwentach, którzy ukończyli szkołę pięć lat przed rokiem przeprowadzania monitoringu, będą zbierane począwszy od edycji monitoringu 2024.

Specyfika sytuacji absolwentów z niepełnosprawnościami

Status absolwentów jest opisywany w raportach za pomocą kategorii utworzonych poprzez połączenie informacji na temat tego, czy kontynuują edukację oraz czy pracują zawodowo. Dyrektorzy szkół specjalnych przysposabiających do pracy zwracali uwagę, że ich absolwenci tylko sporadycznie podejmują zatrudnienie lub kontynuują edukację. Natomiast istotne zróżnicowanie sytuacji absolwentów tego typu szkół polega na tym, że jedni podejmują aktywność społeczną lub zawodową – na przykład w warsztatach terapii zajęciowej (WTZ), zakładach aktywizacji zawodowej (ZAZ) lub

¹ Tj. podawane dla absolwentów wykształconych w poszczególnych zawodach oraz dla grup odniesienia.

środowiskowych domach samopomocy (ŚDS) – podczas gdy inni pozostają w domach rodzinnych lub zostają pensjonariuszami domów pomocy społecznej (DPS). W przypadku absolwentów z niepełnosprawnościami, dodatkową informacją obrazującą ich sytuację po ukończeniu szkoły byłoby to czy pracują na otwartym, czy na chronionym rynku pracy.

Specyfika sytuacji uczniów z niektórymi niepełnosprawnościami (w tym intelektualną), przemawia za sprawdzeniem dostępności oraz możliwości wykorzystywania w monitoringu informacji:

- czy pracodawca zatrudniający absolwentów ma status zakładu pracy chronionej lub ZAZ,
- czy absolwent jest uczestnikiem WTZ,
- czy absolwent korzysta z renty wynikającej z niezdolności do pracy.

Kryteria wyodrębnianie grup absolwentów

Opinie dotyczące ewentualnego prezentowania wyników w podziale ze względu na płeć były zróżnicowane, jednak dla żadnej z osób uczestniczących w badaniu jakościowym podział taki nie był kwestią priorytetową. Za uwzględnieniem podziału według płci przemawia przydatność wyników do planowania działań wyrównujących szanse kobiet i mężczyzn oraz do uzasadniania takich działań, w szczególności przy ubieganiu się o dotacje z programów współfinansowanych przez Unię Europejską. Uczestniczący w badaniu doradcy zawodowi wskazywali natomiast, że wyniki w podziale ze względu na płeć można byłoby wykorzystywać do przezwycięzania stereotypów dotyczących tego w jakie zawody są „właściwe” dla której płci.

Rozmówcy, którzy opowiedzieli się za wyodrębnianiem w raportach absolwentów będących cudzoziemcami, uzasadniali to chęcią sprawdzenia w jakim stopniu wsparcie udzielone tej grupie w szkole (takie jak dodatkowe lekcje języka polskiego) okazuje się skuteczne w dłuższym okresie. Potrzeba, a także możliwość² wyodrębniania cudzoziemców w wynikach prezentowanych w raportach dla szkół będzie zależała od liczebności tej grupy w poszczególnych szkołach.

Przedstawianie wyników dla absolwentów, którzy jako uczniowie mieli orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, zdaniem części rozmówców byłoby przydatne nie tylko pracownikom szkoły zaangażowanym w udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz doradcom zawodowym pracującym z uczniami ze SPE, ale także samym uczniom oraz ich rodzicom. W ich przypadku informacje o tym, że część absolwentów podejmuje zatrudnienie lub kontynuuje naukę, miałyby służyć jako zachęta do podążenia tymi ścieżkami.

Rozmówcy wskazywali na istotne różnice w funkcjonowaniu uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Zróżnicowanie to przemawia przeciwko traktowaniu uczniów z orzeczeniami jako jednej grupy. Różnice pomiędzy uczniami, którzy otrzymali orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, odzwierciedla w pierwszej kolejności powód wydania orzeczenia. Jednak również uczniowie z orzeczeniami wydanymi z tego samego powodu (tj. ze względu na ten sam rodzaj i stopień niepełnosprawności lub ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym) funkcjonują na różnych poziomach.

Ponadto uczestniczący w badaniu dyrektor liceum zaproponował, żeby wyniki dotyczące absolwentów liceów były prezentowane również w podziale według profilu oddziału, do którego uczęszczali (analogicznie jak w przypadku podziału według zawodów, stosowanego w raportach dla techników i BS I). Wprowadzenie takiego podziału wymagałoby jednak zmian legislacyjnych rozszerzających zakres danych przetwarzanych w ramach systemu monitoringu.

---

² Biorąc pod uwagę zasadę nieprezentowania wyników dla grup mniejszych niż dziesięcioosobowe.

Grupa odniesienia dla absolwentów szkół specjalnych

Opinie o tym z absolwentami jakiego typu szkół – ogólnodostępnych czy specjalnych – należałoby zestawiać absolwentów specjalnych branżowych szkół I stopnia, techników i liceów były podzielone. Przedstawiciele części szkół specjalnych opowiadali się za pierwszą opcją, wskazując, że oba typy szkół kształcą według tego samego programu i przygotowują uczniów do tych samych egzaminów. Zwolennicy drugiej opcji uzasadniali swoje stanowisko znacznymi różnicami w (przeciętnym) poziomie funkcjonowania pomiędzy uczniami szkół ogólnodostępnych a uczniami szkół specjalnych.

Sytuacja absolwentów wykształconych w zawodach nieuwzględnianych w raporcie dla danej szkoły

Niektórzy uczestnicy badania proponowali przedstawianie w raportach również sytuacji absolwentów innych szkół z danego powiatu, wykształconych w zawodach nieuwzględnianych³ w przypadku absolwentów szkoły, dla której został sporządzony raport. Rozmówcy wskazywali, że informacje o tym po jakich kierunkach kształcenia uczniowie podejmują pracę i uzyskują wysokie wynagrodzenia byłyby cenną przesłanką przemawiającą za włączeniem tych zawodów do oferty szkoły.

Absolwenci wszystkich szkół danego typu czy wyłącznie szkół prowadzonych przez tę samą JST

Dla niektórych rozmówców nie było jasne, czy w raportach jako grupa odniesienia uwzględniani są wyłącznie absolwenci szkół, których organami prowadzącym są JST, czy również szkół prowadzonych przez inne podmioty⁴. Niektórzy uczestnicy badania opowiadali się za pierwszym rozwiązaniem, uznając że szkoły prowadzone przez JST są bardziej porównywalne pomiędzy sobą, niż ze szkołami prowadzonymi przez instytucje innego typu.

PREFERENCJE DOTYCZĄCE FORMY PREZENTOWANIA WYNIKÓW

Przeszło 9 na 10 respondentów (92%) opowiedziało się za prezentowaniem wyników monitoringu w raportach dla szkół zarówno w formie opisu, jak i wykresów i tabel - tj. tak jak są prezentowane obecnie. Zgłoszono ponadto sugestię, żeby wykresy umieszczać również w aneksie z wynikami ogólnopolskimi.

Większość respondentów (58%) najchętniej miałyby możliwość korzystania z wyników monitoringu zarówno w dotychczasowej formie (plik PDF) jak i w formie dostępnego w internecie dashboardu, prezentującego zestawienia wybrane przez użytkownika. Zarazem respondenci preferujący jednoznacznie raporty w formie pliku PDF okazali się czterokrotnie liczniejsi od tych, którzy woleliby korzystać wyłącznie z dashboardu (odpowiednio: 32% i 8%).

DALSZE PRACE

Biorąc pod uwagę pozytywny odbiór raportów i wprowadzonych w nich ulepszeń przez przedstawicieli szkół, którzy wzięli udział w badaniu, wprowadzenie kolejnych zasadniczych ulepszeń w raportach dla szkół nie jest priorytetowe. Takie zmiany powinny natomiast nastąpić po rozszerzeniu zakresu danych wykorzystywanych w monitoringu o informacje na temat wykonywanych przez absolwentów zawodów oraz o informacje z administracji skarbowej na temat wynagrodzeń.

W dalszych pracach nad rozwojem systemu monitoringu należy rozważyć zaspokojenie części potrzeb szkół nie tyle poprzez rozszerzanie zakresu raportów szkolnych, co poprzez udostępnienie odpowiednich zestawień on-line, w formie interaktywnych raportów (dashboard).

³ Ponieważ dana szkoła nie prowadzi kształcenia w tych zawodach lub liczba absolwentów, których w nich wykształciła, jest zbyt mała, żeby wyniki mogły zostać zaprezentowane w raporcie, zgodnie z zasadą chroniącą anonimowość respondentów.

⁴ W raportach jako grupa odniesienia są uwzględniani absolwenci niezależnie od organu prowadzącego.

Natomiast już w najbliższej edycji raportów szkolnych warto dodać informację, że grupę odniesienia stanowią zarówno absolwenci szkół prowadzonych przez JST, jak i szkół prowadzonych przez innego typu podmioty.

Sytuacja absolwentów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wymaga dalszej eksploracji, w celu ewentualnego wprowadzenia do systemu monitoringu dodatkowych wskaźników, odzwierciedlających specyfikę tej grupy. Wymagałoby to zmian legislacyjnych rozszerzających odpowiednio zakres przetwarzanych w ramach monitoringu danych o absolwentach.

Istotne jest zwiększenie znajomości raportów szkolnych w grupie docelowej. Obiecującym rozwiązaniem w tym zakresie jest promocja systemu monitoringu wśród organów prowadzących oraz zaangażowanie ich – a także MEN – w upowszechnianie informacji o raportach wśród szkół.

Newralgiczną kwestią, co do której zdania uczestników badania były podzielone, jest to czy wyniki dotyczące absolwentów poszczególnych szkół powinny być udostępniane publicznie. Kwestia ta wymaga decyzji uwzględniającej zarówno przydatność informacji dla kandydatów stojących przed wyborem szkoły ponadpodstawowej, jak i ryzyko błędnego interpretowania niektórych wskaźników jako informacji na temat jakości kształcenia w poszczególnych szkołach. Jako jedno z rozwiązań należy uwzględnić także opcję pośrednią, która polegałaby na publikowaniu jedynie części wyników.

2 Monitoring karier absolwentów

2.1 System monitoringu

Monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych jest zadaniem Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania⁵. Zgodnie z ustawą *Prawo oświatowe* „Monitoring karier absolwentów jest prowadzony w celu zapewnienia informacji na temat przebiegu karier absolwentów szkół ponadpodstawowych na potrzeby prowadzenia polityki oświatowej państwa na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym dostosowywania kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy oraz przygotowywania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia.”⁶

Raporty z monitoringu są przygotowywane na podstawie pozyskiwanych corocznie danych z publicznych rejestrów. Zakres danych wykorzystywanych do monitoringu, okresy ich przechowywania oraz wymogi związane z anonimizacją zostały ściśle określone w przepisach. Monitoring opiera się na danych dotyczących:

- nauki w systemie oświaty (z Systemu Informacji Oświatowej),
- uzyskiwania dyplomów i świadectw/certyfikatów potwierdzających kwalifikacje zawodowe (z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych),
- kontynuacji nauki na studiach (z Ośrodka Przetwarzania Informacji)
- aktywności na rynku pracy (z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych).

Dane są pozyskiwane, łączone i anonimizowane przez Informatyczne Centrum Edukacji (ICE). Analizy i raporty projektuje i wykonuje Instytut Badań Edukacyjnych (IBE).

2.2 Raporty z monitoringu

Wyniki monitoringu, zgodnie z wymaganiami ustawy, są przedstawiane w raportach ogólnopolskich, udostępnianych na stronie internetowej ministerstwa właściwego ds. oświaty i wychowania. Ponadto są opracowywane w formie raportów poświęconych absolwentom z poszczególnych województw i branż, w publikacjach tematycznych, a także w raportach, dotyczących absolwentów poszczególnych szkół z danego rocznika. Raporty dla szkół są im udostępniane w Systemie Informacji Oświatowej (SIO), w sferze dla zalogowanych użytkowników.

Pierwsza edycja raportów szkolnych, udostępniona w 2022 roku, dotyczyła absolwentów, którzy w 2020 roku ukończyli branżową szkołę I stopnia (BS I), technikum lub szkołę policealną. Raporty z drugiej edycji monitoringu, udostępnione w 2023 roku, obejmowały absolwentów z 2021 roku – zarówno szkół prowadzących kształcenie zawodowe (jak w pierwszej edycji), jak i liceów ogólnokształcących dla młodzieży oraz liceów ogólnokształcących dla dorosłych. Na podstawie danych z drugiej edycji monitoringu opracowano również testowe raporty dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy (SSPP). Raporty dla tego typu szkół zostaną udostępnione na szerszą skalę po ich dopracowaniu na podstawie badań ich użytkowników.

⁵ Powierzonym na podstawie *Ustawy z dnia 25 lutego 2021 r. o zmianie ustawy Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw* ([Dz.U. 2021 poz. 619](#)).

⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* art. 26b. ust. 2.

Tabela 1: Liczba udostępnionych raportów dla szkół, w podziale ze względu na edycję monitoringu i typ szkoły

Edycja monitoringu	Typ szkoły					W sumie
	BS I	Technikum	Szkoła policealna	LO dla młodzieży	LO dla dorosłych	
I (2021)	1 412	1 716	1 355	-	-	4 483
II (2022)	1 453	1 729	1 262	2 024	860	7 328

Źródło: Opracowanie własne

3 Badania z użytkownikami

3.1 Cele

Na temat raportów szkolnych z dwóch pierwszych edycji monitoringu karier absolwentów zostały przeprowadzone jakościowe oraz ilościowe badania z użytkownikami. Badania te miały na celu:

1. uzyskanie wskazówek dotyczących sposobu prezentowania wyników w raportach w sposób zrozumiały i użyteczny,
2. uzyskanie wskazówek dotyczących zakresu informacji prezentowanych w raportach, w tym zestawu wskaźników oraz grup odniesienia,
3. ustalenie jak użytkownicy oceniają raporty oraz zmiany w ich formie i treści wprowadzone w drugiej edycji,
4. zebranie informacji na temat sposobów wykorzystania raportów,
5. poznanie preferencji dotyczących form udostępniania wyników monitoringu.

Część uwag zgłaszanych przez respondentów była uwzględniana w trakcie realizacji badania, dzięki czemu uczestnicy kolejnych spotkań i warsztatów odnosili się do wersji już zmienionej. Pozwoliło to wprowadzić pierwsze zmiany jeszcze przed masowym udostępnieniem szkołom raportów z pierwszej edycji monitoringu. W raportach z drugiej edycji monitoringu wprowadzono szereg zmian opartych na wynikach badań przeprowadzonych z odbiorcami raportów z pierwszej edycji. Uwzględnione zostały m.in. prawie wszystkie sugestie dotyczące sposobu prezentowania wyników. Uzyskane od użytkowników informacje będą wykorzystywane również w dalszych pracach nad rozwojem systemu monitoringu.

3.2 Badania jakościowe

Komponent jakościowy przeprowadzonych badań obejmował spotkania i warsztaty z dyrektorami oraz z pracownikami szkół, którzy zajmowali się zbieraniem informacji o losach absolwentów danej szkoły lub korzystali z tych informacji, a także z doradcami zawodowymi. Każde spotkanie lub warsztat było prowadzone przez 1 lub 2 badaczy z IBE, z udziałem 1 lub 2 uczestników (w przypadku spotkań) lub 3 do 5 uczestników (w przypadku warsztatów). Z dyrektorami i doradcami zawodowymi przeprowadzono

16 spotkań (wywiadów) i 6 warsztatów, w których wzięły udział łącznie 44 osoby, nie licząc prowadzących⁷. Większość spotkań i warsztatów została przeprowadzona w formie wideorozmów on-line.

Dobór uczestników spotkań miał charakter dogodnościowy. Do udziału w spotkaniach i warsztatach zostali zaproszeni dyrektorzy szkół wskazani przez dwóch kuratorów oświaty, pracowniczkę centrum edukacji nauczycieli oraz doradczynię zawodową pracującą w IBE. W badaniu jakościowym uczestniczyła również dyrektorka szkoły, która zgłosiła się do udziału wypełniając ankietę (wykorzystywaną w badaniu ilościowym – p. niżej). Wszystkich uczestników wybrano jako osoby zainteresowane losami absolwentów. Można zatem zakładać, że grupa objęta badaniem składała się z pracowników szkół ponadprzeciętnie zainteresowanych monitoringiem karier absolwentów. Jednak wśród rozmówców znalazły się również osoby, które okazały się być mało zainteresowane tym zagadnieniem, co pozwoliło poznać szersze spektrum opinii na temat opracowanych raportów.

Dobór uczestników badania jakościowego i prezentowanych raportów uwzględniał zróżnicowanie typów szkół. Spotkania i wywiady poprzedzające udostępnienie szkołom wyników pierwszej edycji monitoringu dotyczyły przede wszystkim raportów dla techników. Przemawiały za tym dwie okoliczności. Po pierwsze, zakres raportów dla techników jest najszerszy, ponieważ zawierają wyniki w podziale ze względu na wyuczony zawód (tak jak raporty dotyczące BS I i szkół policealnych), jak również informacje o podejmowanych przez absolwentów studiach (tak jak raporty dotyczące LO dla młodzieży). Po drugie, w przypadku techników liczba absolwentów była przeważnie większa niż w przypadku BS I, w związku z tym rzadziej zdarzało się, że część wyników nie mogła zostać zaprezentowana ze względu na zbyt małą liczbę absolwentów⁸. Z kolei spotkania poświęcone raportom z drugiej edycji zostały przeprowadzone przede wszystkim z pracownikami różnego typu szkół specjalnych, a także z przedstawicielami ogólnodostępnej BS I oraz ogólnodostępnego LO dla młodzieży.

Tabela 2: Raporty prezentowane podczas spotkań i warsztatów z pracownikami szkół – zróżnicowanie ze względu na edycje monitoringu i typ szkoły⁹

Edycja monitoringu	Typ szkoły	Specyfika szkoły	Liczba spotkań + warsztatów
2022	technikum	ogólnodostępna	9 + 2
2022	BS I	ogólnodostępna	1
2023	BS I	specjalna	3
2023	LO	ogólnodostępna	2
2023	LO	specjalna	1
2023	SSPP	nie dotyczy	2

Źródło: Opracowanie własne

⁷ Ponadto zrealizowano 6 warsztatów poświęconych systemowi i wynikom monitoringu z przedstawicielami instytucji rynku pracy oraz organu prowadzącego, jednak ich wyniki nie zostały uwzględnione w tym podsumowaniu, które dotyczy raportów dla szkół.

⁸ Grupa, dla której przedstawiany jest dany wynik musi liczyć co najmniej 10 osób z co najmniej 3 różnych szkół. Zasada ta służy zapewnieniu anonimowości respondentów.

⁹ Łączna liczba raportów jest wyższa od łącznej liczby spotkań i warsztatów z przedstawicielami szkół i doradcami zawodowymi, ponieważ podczas dwóch spotkań były prezentowane zarówno fragmenty należącej do danego zespołu specjalnej BS I jak i SSPP.

Oprócz spotkań i warsztatów z przedstawicielami szkół przeprowadzone zostały 4 warsztaty z doradcami zawodowymi, podczas których był prezentowany przykładowy raport dla technikum. Warsztaty zostały zorganizowane przy wsparciu organizacyjnym Stowarzyszenia Doradców Szkolnych i Zawodowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Każde spotkanie i warsztat rozpoczynało się od omówienia systemu monitorowania oraz jego zalet i ograniczeń¹⁰. Następnie badacze przedstawiali fragmenty raportu opracowanego dla szkoły, w której pracowali uczestnicy spotkania lub – w przypadku warsztatów z osobami pracującymi w różnych placówkach – raportu dla przykładowej szkoły. Pytania zadawane przez badaczy przy prezentowaniu poszczególnych fragmentów raportu wynikały z celów badania, scenariusza oraz informacji uzyskanych podczas wcześniejszych wywiadów.

Dla części rozmówców bezpośrednia rozmowa z badaczem stanowiła zdecydowanie większą zachętę do dzielenia się sugestiami, niż ankieta przeznaczona do samodzielnego wypełnienia.

Może być więcej takich rozmów, takich spotkań, (...) bo ja wtedy jestem zmobilizowana, żeby panu odpowiedzieć. Natomiast jeśli pan do mnie by wysłał linka [do ankiety] to napisałabym „brak uwag, brak uwag, brak uwag, brak uwag”. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Badania jakościowe dotyczące raportów szkolnych zostały zrealizowane w maju i czerwcu 2022 roku (odnośnie raportów z pierwszej edycji) oraz w październiku 2023 roku (odnośnie raportów z drugiej edycji).

3.3 Badania ilościowe

Wszystkie raporty udostępnione szkołom zawierały prośbę o wypełnienie ankiety służącej rozwijaniu systemu monitoringu zgodnie z potrzebami jego użytkowników oraz unikalny link (pozwalający uniknąć ew. powtórnego wypełnienia ankiety przez osobę z tej samej szkoły) prowadzący do kwestionariusza on-line. Ankiety rozpoczynały się od prośby o wypełnienie ich przez dyrektorów szkół lub przez wskazanych przez nich pracowników, po zapoznaniu się z raportem dotyczącym danej szkoły.

Odpowiedzi dotyczące raportów z pierwszej edycji uzyskano od 110 respondentów, a dotyczące raportów z drugiej edycji od zaledwie 38 respondentów, z których część nie odpowiedziała na niektóre pytania. Zwrot ankiet okazał się zatem bardzo niski (2,5% w pierwszej edycji i zaledwie 0,5% w drugiej). W związku z tym uzyskanych wyników nie można uogólniać na populację szkół, którym udostępniono raporty. Należy je traktować jedynie jako przybliżoną informację o tym, jak raporty oraz ich przydatność oceniają przedstawiciele szkół najbardziej zainteresowanych monitoringiem karier swoich absolwentów.

Ze względu na niewielką liczbę ankiet, odpowiedzi na pytania, które w obu ankietach zadano w tym samym brzmieniu, zostały przedstawione w niniejszym opracowaniu łącznie dla wszystkich respondentów. Jedynie wyniki dotyczące zmian wprowadzonych w raportach oraz preferowanego sposobu prezentowania wyników monitoringu (plik PDF czy dashboard) opierają się wyłącznie na odpowiedziach respondentów, którzy wypełnili drugą ankietę – ponieważ w pierwszej pytania te nie były zadawane.

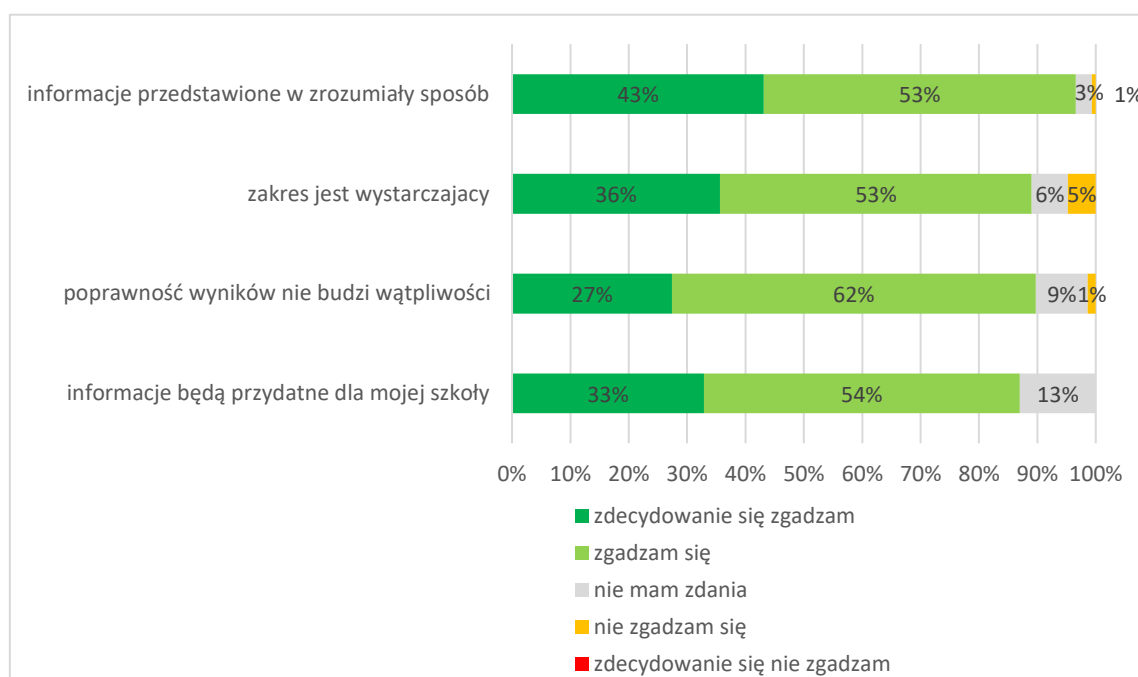
¹⁰ W skróconej formie informacje te są zamieszczane w raportach szkolnych.

4 Ocena raportów szkolnych

Wśród przedstawicieli szkół, którzy wypełnili ankiety, dominowały pozytywne oceny raportów. Dotyczyło to każdego z uwzględnionych w badaniu kryteriów. Blisko dziewięciu na dziesięciu respondentów uznało („zdecydowanie” lub „raczej”), że raporty będą przydatne dla ich szkoły (87%). Podobnie wysoki odsetek stwierdził, że poprawność wyników nie budzi wątpliwości (89%), a także, że zakres raportów jest wystarczający (89%). Z opinią, że informacje zostały przedstawione w raportach w zrozumiałym sposób, zgodziły się prawie wszystkie osoby uczestniczące w badaniu (96%).

Odsetek ocen zdecydowanie pozytywnych wynosił od ponad jednej czwartej (w odniesieniu do poprawności wyników: 27%) do przeszło dwóch piątych (w odniesieniu do zrozumiałości: 43%).

Wykres 1: Ocena raportów szkolnych pod poszczególnymi względami¹¹

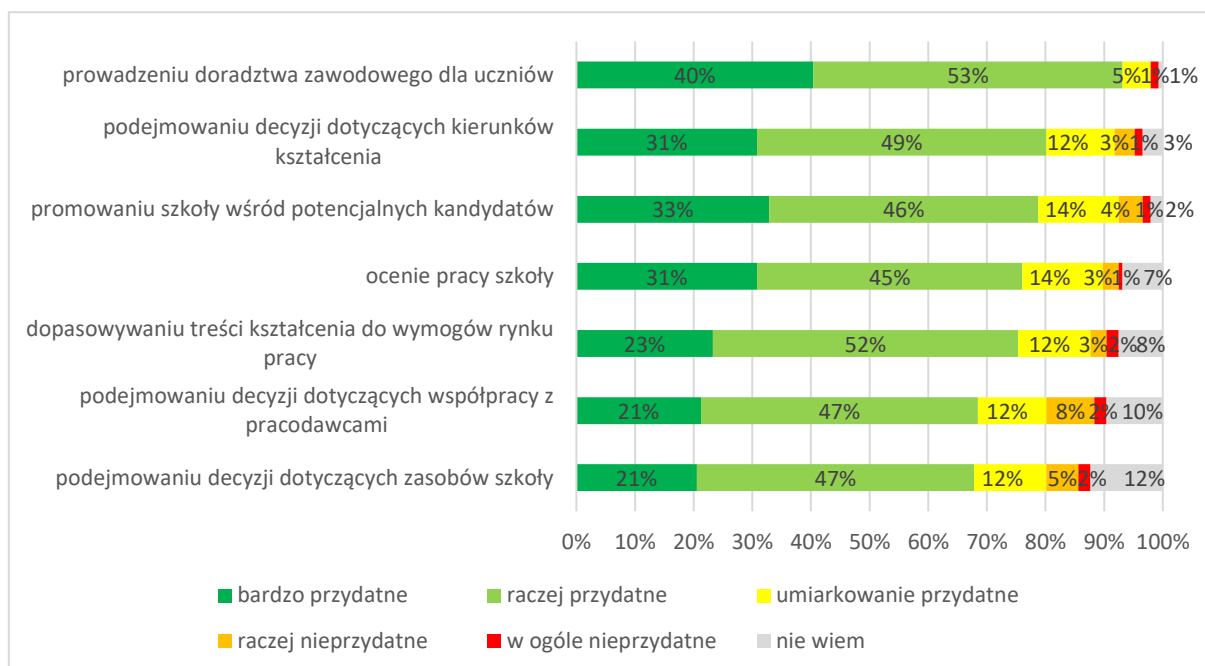

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

Badanie ankietowe z odbiorcami raportów wskazuje, że raporty z monitoringu będą w szkołach użyteczne przede wszystkim przy prowadzeniu doradztwa zawodowego dla uczniów: za przydatne pod tym względem („bardzo” lub „raczej”) uznało je przeszło 9 na 10 respondentów (93%). Od trzech czwartych do czterech piątych potwierdziło przydatność raportów do dostosowywania treści kształcenia do wymogów rynku pracy (75%), oceny pracy szkoły (76%), promowania szkoły wśród potencjalnych kandydatów (79%) oraz podejmowania decyzji dotyczących kierunków kształcenia (80%). Zdaniem około dwóch trzecich respondentów, raporty będą przydatne do podejmowania decyzji dotyczących zasobów szkoły, w której pracują (68%).

¹¹ „Na ile zgadza się Pan(i) bądź nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami na temat raportu z pierwszej / drugiej edycji monitoringu karier absolwentów...?”

Wykres 2: Ocena przydatności raportów szkolnych do poszczególnych zastosowań w szkołach¹²

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

4.1 Wcześniejsze sposoby monitorowania

W badaniach jakościowych część respondentów podkreślała przewagę raportów z monitoringu opartego na danych rejestrowych nad informacjami o sytuacji absolwentów, które szkoły pozyskiwały wcześniej samodzielnie.

Po raz pierwszy otrzymaliśmy taki materiał, który jest, można powiedzieć, materiałem kompletnym, który daje odpowiedź na pytanie, co się dzieje z naszymi absolwentami. (...) Świetnie, bardzo się cieszę, że to się zaczęło, bo naprawdę jest to bardzo istotny materiał. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Szkoły, które same zbierały informacje o absolwentach, różniły się systematycznością w tym zakresie. Część szkół przeprowadzała ankiety z absolwentami, w części szkół wychowawcy mieli za zadanie kontaktowanie się z dawnymi uczniami, w innych informacje były zbierane przy okazji zjazdów absolwentów lub ich odwiedzin w szkole. Systematycznemu zbieraniu informacji sprzyjały dwie okoliczności: wymaganie przez organ prowadzący raportowania przez szkoły sytuacji absolwentów oraz specjalizowanie się przez co najmniej jednego z pracowników szkoły w zbieraniu informacji o losach jej byłych uczniów.

Wskazywanymi przez szkoły mankamentami dotychczasowych sposobów poznawania sytuacji absolwentów były:

- uzyskiwanie informacji opisujących sytuację poszczególnych absolwentów gdy akurat skontaktowali się ze szkołą, przez co zebrane informacje nie odzwierciedlały sytuacji całego rocznika w żadnym konkretnym momencie,

¹² „Jak ocenia P. przydatność informacji z monitoringu karier absolwentów opartego na danych administracyjnych przy...?”

Jeżeli wychowawca, czy jakkolwiek nauczyciel ma kontakt z absolwentem, po prostu pyta o jego losy zawodowe i wpisuje kiedy był ten kontakt, kogo dotyczył, kiedy absolwent ukończył szkołę i jak w tej chwili sobie radzi. (...) Natomiast trudno byłoby (...) procentowo określić w danym momencie, ilu absolwentów podjęło pracę. To są takie dane, że tak powiem, płynne, ponieważ w danym momencie, kiedy absolwent na przykład nas odwiedził, bądź skontaktował się przez jakieś media tutaj z wychowawcą, czy z nauczycielem, one są aktualne – natomiast my nie wiemy za tydzień, za miesiąc, za pół roku, czy ten absolwent pracuje (...). [Dyrektorka specjalnej BS I]

- skrzywienie obrazu sytuacji absolwentów, wynikające z mniejszej skłonności do informowania o własnej sytuacji przez osoby, które po ukończeniu szkoły gorzej sobie radzą,

To było 50-70% informacji zwrotnej, bo zwykle absolwenci na początku października pojawiają się w szkole i chwalą się, gdzie wylądowali. Natomiast to nigdy nie było kompletne. Wiadomo, że przychodzili ci, którzy odnosili największe sukcesy. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

- niewiarygodność lub sprzeczność informacji podawanych przez absolwentów w ankietach, które wypełniali samodzielnie,

Próbowałam kilka lat temu, jak uczniowie odbierali dyplomy po egzaminie, (...), taką ankietkę, czy zarejestrowali się w urzędzie pracy, czy też podjęli pracę. (...) To narzędzie zostało zarzucone. Te wyniki, które tutaj podawali, bez jakiegos wywiadu, no to były takie mało rzetelne. Czasami było widać po tych wynikach, że zaznaczali dwie odpowiedzi zupełnie sobie zaprzeczające. Był też taki pomysł, żeby gdzieś na przykład na stronie szkoły przygotować takie narzędzie aktywne, ale uznaliśmy, że jednak nasi absolwenci czasem mają dużą, że tak powiem, fantazję i że te wyniki (...) będą zupełnie nierzetelne. Więc zarzuciłyśmy ten pomysł. [Dyrektorka specjalnej BS I]

To jest naprawdę bardzo dobry pomysł, żebyśmy widzieli jak te losy naszych absolwentów faktycznie wyglądają. Bo to co oni nam mówią to jest jedna rzecz, a to jak to wygląda... [Dyrektorka ogólnodostępnego technikum]

- pracochłonność prowadzenia badań i trudność pogodzenia ich z realizowaniem innych zadań szkoły.

No nie mamy możliwości ani energii na ten moment, żeby skupić się tylko na śledzeniu ich losów. [Dyrektorka specjalnego LO]

Dostarczane szkołom raporty oparte na danych rejestrowych są wolne od tych mankamentów. Ich kluczową zaletą jest również to, że dotyczą zasadniczo wszystkich absolwentów szkoły, której przekazywany jest raport¹³.

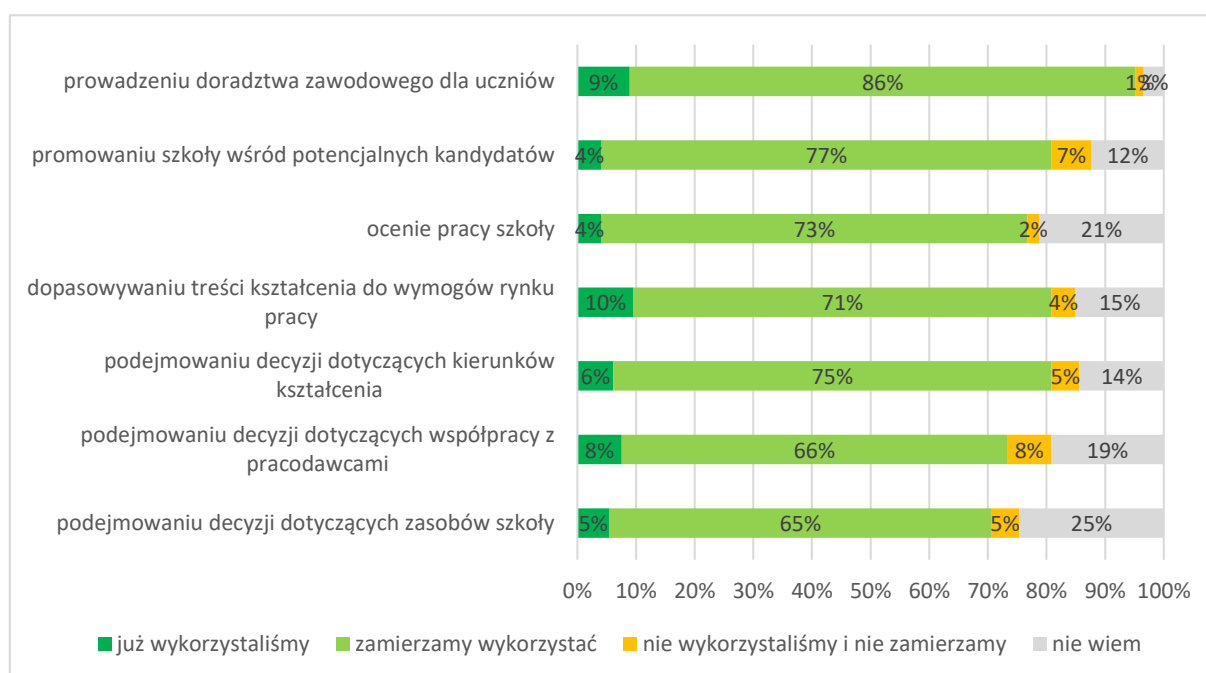
---

¹³ Rozmówcy z dwóch szkół, którym prezentowano raport z pierwszej edycji, zwrócili uwagę, że liczba absolwentów uwzględnionych w raportach jest niższa, niż faktyczna liczba osób z danego rocznika, które ją ukończyły. Po konsultacjach z CIE wydaje się, że najbardziej prawdopodobną przyczyną takich sytuacji jest nie nadanie w SIO przez pracowników szkoły części absolwentów statusu „ukończył szkołę”. W związku z tym raport został uzupełniony o informację, że dotyczy wyłącznie osób, w przypadku których został spełniony ten warunek oraz wskazówkę: „Absolwentami są uczniowie ostatnich klas Państwa szkoły, którym w SIO zakończono przypisanie do oddziału wybierając status ‘Ukończył szkołę’. Ze względu na zapewnienie kompletności danych w kolejnych raportach, ważne jest nadawanie przez szkoły takiego statusu absolwentom do końca roku kalendarzowego, w którym zakończyli naukę”.

5 Wykorzystanie wyników monitoringu

Ponieważ przedstawiciele szkół wypełniali ankiety na temat udostępnionych im raportów wkrótce po zapoznaniu się z ich treścią, tylko nieliczni zdążyli wykorzystać wyniki, natomiast zdecydowana większość wyraziła taki zamiar. Przedstawiciele prawie wszystkich (95%) szkół objętych badaniem ankietowym zamierzają wykorzystać wyniki do prowadzenia doradztwa zawodowego dla uczniów lub już to zrobili. Według deklaracji respondentów, 8 na 10 reprezentowanych przez nich szkół wykorzysta raporty – lub już wykorzystało – przy działaniach promocyjnych skierowanych do kandydatów, przy dopasowywaniu treści kształcenia do wymogów rynku pracy oraz przy podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków kształcenia (po 81%). Nie mniej niż 7 na 10 wykorzysta lub wykorzystało informacje z raportów do oceny pracy szkoły (77%), do podejmowania decyzji dotyczących współpracy z pracodawcami (74%), oraz do podejmowania decyzji dotyczących jej zasobów (70%).

Wykres 3: Wykorzystanie wyników z raportów szkolnych¹⁴

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

Przykładów i bardziej szczegółowych informacji o wykorzystaniu raportów z monitoringów dostarczyło badanie jakościowe. Można się spodziewać, że pozytywne wyniki prezentowane w raportach będą wykorzystywane przez szkoły podczas rekrutacji kandydatów. Uczestnicy badania przewidywali, że wykorzystywanie wyników w ten sposób da przewagę konkurencyjną szkołom, których absolwenci dobrze sobie radzą na rynku pracy. Zauważali także, że fakt opracowania raportu przez IBE – instytucję zewnętrzną wobec szkoły – może sprawiać, że wyniki zostaną uznane przez odbiorców¹⁵ za bardziej wiarygodne.

¹⁴ Czy wykorzystali Państwo lub zamierzają wykorzystać wyniki z tego raportu przy...?

¹⁵ W szczególności przez kandydatów stojących przed decyzją o wyborze szkoły ponadpodstawowej i kierunku kształcenia oraz ich rodziców, którym szkoła udostępni wyniki.

Wyniki monitoringu był postrzegane m.in. jako szansa tworzenia pozytywnego i rzetelnego wizerunku szkół, które – na przykład dlatego, że są zlokalizowane na obszarach wiejskich lub są szkołami specjalnymi – bywają niesłusznie uznawane za gorsze od innych szkół, z którymi konkurują o kandydatów.

Ja na pewno wykorzystam tutaj te dane odnośnie zatrudnienia naszych absolwentów przy spotkaniach (...) promujących naszą szkołę w szkołach podstawowych, ponieważ takie spotkania odbywamy z rodzicami kandydatów do szkoły i też z kandydatami do szkoły. No bo jest to dla nas, myślę, duża tutaj chluba, że tak dobrze wypadamy na tle szkół branżowych, jeżeli chodzi o procent absolwentów, którzy mają zatrudnienie. [IDI 2]

Część rozmówców uważała wykorzystywanie wyników do porównywania konkurujących ze sobą szkół za nieuniknione i nie dostrzegała w tym problemu. Według innych, byłoby to szkodliwe – w związku z tym oceniali jako właściwe umieszczenie w raportach adnotacji, która przed tym przestrzega¹⁶, a nawet proponowali sformułować ją bardziej kategoriycznie. Zdaniem części uczestniczących w badaniu doradców zawodowych, wyniki dotyczące absolwentów poszczególnych szkół nie powinny być dostępne publicznie, lecz jedynie dla szkół (tak jak ma to miejsce dotychczas) oraz dla ich organów prowadzących, ponieważ podanie wyników do publicznej wiadomości będzie skutkowało tworzeniem rankingów, które dla części szkół byłyby krzywdzące.

Bardzo obawiałbym się sytuacji udostępnienia raportów publicznie – to będzie skutkować tworzeniem rankingów szkół, które nie będą w żaden sposób miarodajne. [Doradca zawodowy]

Informacje o pozytywnym przebiegu karier edukacyjnych i zawodowych poprzednich roczników mogą zachęcać kandydatów do wyboru danej szkoły lub kierunku kształcenia. Punktem wyjścia do rozmów z uczniami mogą być również informacje o rodzajach umów na podstawie których absolwenci wykonują pracę. Zdaniem uczestniczącej w badaniu doradczynie zawodowej, jeżeli w znacznej części są to umowy cywilnoprawne, to należy dołożyć jeszcze więcej starań, żeby uświadomić uczniom przewagi zatrudnienia na podstawie umowy o pracę oraz zachęcić ich do ubiegania się o takie zatrudnienie.

Dla mnie jest tutaj jakby zaskoczeniem, że (...) to jest umowa zlecenie w tak dużym procencie zawierana z absolwentami. Bo zawsze uczniom tłumaczę, że w trakcie nauki, jeżeli podejmują jakieś prace tymczasowe, to ta umowa o zlecenie jak najbardziej. Natomiast już po ukończeniu nauki korzystniejsza jest umowa o pracę. No ale to jest widocznie to, co zaferowali tutaj pracodawcy i uczniowie podjęli taką formę zatrudnienia. Nie mieli innego wyjścia. Chyba, że słabo negocjowali. [Dyrektorka specjalnej BS I]

Przedstawiciele części szkół uznawali wyniki monitoringu za przesłankę do refleksji nad działaniem szkoły oraz do wprowadzania ewentualnych ulepszeń.

Zawsze oczywiście ktoś może powiedzieć, ale słuchaj, przecież ten absolwent już sobie poszedł. No dobrze, ale my dokładnie tak samo analizujemy wyniki egzaminu maturalnego. (...) Jeżeli widzimy, że jakaś umiejętność, jakiś fragment wiedzy nie domaga, w jednym, w drugim roku, to nie jest przypadek, że akurat to był taki czy inny rocznik, tylko rzeczywiście coś w naszej pracy jest nie tak. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

¹⁶ Umieszczona w raportach adnotacja brzmi: „Należy pamiętać, że oprócz kształcenia w szkole, na sytuację edukacyjną i zawodową absolwentów wpływa wiele innych uwarunkowań. Do takich uwarunkowań należą wiedza i umiejętności uczniów zdobyte przed rozpoczęciem nauki w szkole oraz sytuacja na lokalnym rynku pracy i dostępna dla absolwentów oferta edukacyjna. Dlatego, informacji o losach absolwentów nie można, bez uwzględnienia dodatkowego kontekstu, traktować jako miary efektywności poszczególnych szkół.”

Informacje o dyscyplinach, w których absolwenci podejmują studia, były uznawane za przydatne do podejmowania decyzji o tym jakich przedmiotów warto uczyć w rozszerzonym zakresie lub jakie innowacje pedagogiczne wprowadzać.

Te informacje są właśnie kapitalną informacją zwrotną dla szkoły, w jaki sposób nasi uczniowie, wykorzystują przedmioty realizowane na poziomie rozszerzonym. Na ile one zostały później wykorzystane w rekrutacji, na ile są potrzebne, bo w tej chwili w tym systemie prawnym szkoła może przydzielić klasie od dwóch do cztery przedmiotów na poziomie rozszerzonym. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Na pewno dla szkoły to jest cenna informacja, bo wiemy, gdzie młodzież idzie. Jest to ważna informacja, bo my możemy modyfikować sobie rozszerzenia. I jeśli wiemy, że dużo osób idzie nawet na tą fizjoterapię, czy idą na politechnikę z liceum, to (...) zaoferujemy im matematykę rozszerzoną, chemię rozszerzoną, fizykę. Wiedząc, że większość osób tutaj z regionu na przykład idzie na ekonomię, czy idą na te kierunki medyczne, można w liceum wprowadzać takie innowacje pedagogiczne, które są rozbudowaniem tego kształcenia ogólnego. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Informacje zawarte w raportach z monitoringu mogą posłużyć zarówno do zaplanowania odpowiednio dobranych zajęć dodatkowych, jak i do poparcia wniosku o dotowanie takich zajęć z programów współfinansowanych przez Unię Europejską.

Teraz ogłoszony został ten konkurs [o dofinansowanie z funduszy unijnych] dla liceum, [można] wykorzystać to [dane z monitoringu] do poparcia i uzasadnienia działań wdrażanych w liceum. Na czym się po prostu skupić, co im dodatkowo zaoferować – wiedząc, gdzie ta młodzież wyjdzie na rynek i co ona będzie robić. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Wskazano również, że informacje z monitoringu pozwalają uzasadnić przed pracownikami szkoły decyzje podejmowane przez dyrektorów. Decyzje oparte na wiarygodnych informacjach mogą być dla pracowników szkoły (np. dla nauczycieli, którym zmniejsza się liczbę godzin lekcyjnych) łatwiejsze do przyjęcia, niż gdyby były podejmowane wyłącznie według uznania dyrektora.

B: Wspomniał pan, że chciałby pan pokazać to [raport] radzie pedagogicznej. Z jakimś konkretnym zamiarem (...)? Jaki byłby sens pokazywania tego nauczycielom?

R: No cóż, dyrektor musi patrzeć na zainteresowanie szkołą, ale też i na dalsze losy absolwentów. Jeżeli konieczna jest korekta... Muszę panu powiedzieć, że w przypadku odejścia od fizyki w klasie matematyczno-informatycznym nie miałem łatwo. Ponieważ dwie nauczycielki fizyki były mocno zainteresowane (...) Skoro nasi [absolwenci] nie wybierają zdecydowanie kierunków technicznych, gdzie jest potrzebna fizyka, to okazało się, że właśnie korekta i przejście na język angielski była jak najbardziej trafiona. I tego typu materiał daje odpowiedź i wyjaśnienie dla nauczycieli. To nie były łatwe rozmowy, natomiast taki materiał daje pewną legitymację, wyjaśnienie, dlaczego takie, a nie inne decyzje podejmujemy. To jest twardy dowód, to nie są dywagacje dyrektora na podstawie oświadczeń czworga wychowawców, że tak to wypadło w tym roku. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Zdaniem jednej z dyrektorek, zapoznanie się z wynikami monitoringu może również podnosić stopień zaangażowania nauczycieli w pracę, pokazując, że wiedza którą mają do przekazania uczniom, znacznej części absolwentów będzie przydatna w dalszej edukacji.

No i może też to być takie trochę (...) zastanowienie się dla nauczyciela, że jak wiem, że dzieci idą w kierunku tym medycznym, (...) to ja do tego rozszerzenia muszę podejść, no tak bardziej sumiennie, nie? (...) Wtedy nauczyciel ma taką perspektywę tego, że jednak to dzieci wykorzystają to jego rozszerzenie i trzeba tą wiedzę im z taką pasją przekazywać. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

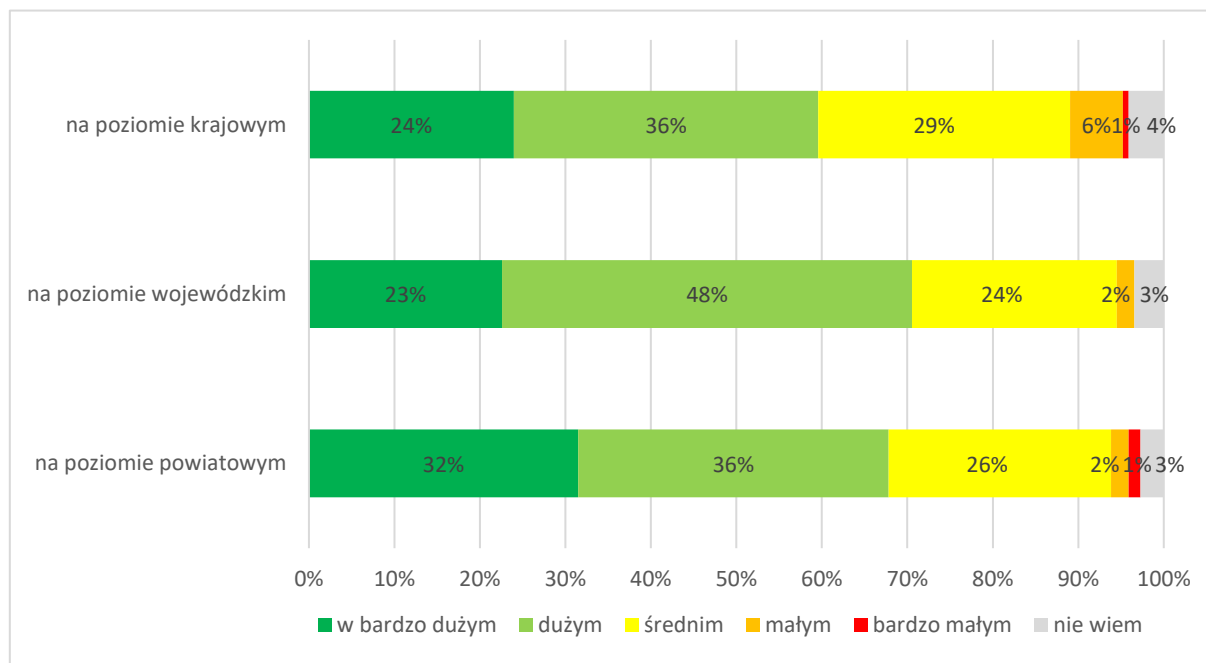
Rozmawiając o ewentualnym wykorzystaniu wyników monitoringu, niektórzy rozmówcy spontanicznie przechodzili z poziomu funkcjonowania szkoły na poziom systemowy. Wskazywali w szczególności, że

rzadkie podejmowanie pracy przez absolwentów szkół kształcących uczniów z niepełnosprawnością intelektualną powinno stanowić przyczynek do dyskusji nad dopasowaniem ścieżek kształcenia do ich możliwości oraz wspieraniem integracji zawodowej tej grupy absolwentów.

To jest też dobry materiał do dyskusji, bo jednak kształcenie tych osób [z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym] jest dosyć kosztowne i robimy to po coś. Tutaj są zawsze do wykorzystania jakieś możliwości tych osób. Kiedyś były warsztaty pracy chronionej... Ja rozumiem, że wszystko można zmechanizować i usprawiedliwić, ale praca dla ludzi z dysfunkcją intelektualną ma wymiar po prostu taki terapeutyczny. Oni w ten sposób czują się potrzebni i to oczywiście jest jako materiał do namysłu. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

Wyniki monitoringu za przydatne (w „bardzo dużym” lub „dużym” stopniu) do prowadzenia polityki oświatowej na poziomie krajowym uznało 6 na 10 przedstawicieli szkół uczestniczących w badaniu ankietowym (60%). O takiej przydatności wyników monitoringu na szczeblu wojewódzkim i powiatowym było przekonanych w przybliżeniu 7 na 10 (71% i 68%) respondentów. Blisko jedna trzecia sądziła, że do prowadzenia polityki oświatowej na poziomie powiatu wyniki monitoringu byłyby przydatne w bardzo dużym stopniu (32%).

Wykres 4: Opinie o przydatności wyników monitoringu do prowadzenia polityki oświatowej na różnych szczeblach¹⁷

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

¹⁷ W jakim stopniu P. zdaniem, monitoring karier absolwentów oparty na danych administracyjnych może być narzędziem przydatnym do prowadzenia polityki oświatowej...?

6 Upowszechnianie wyników monitoringu

6.1 Docieranie z raportem do dyrektorów szkół

SIO, w którym są umieszczane raporty, obecnie nie pozwala ustalić, ile z nich zostało wyświetlonych lub pobranych przez użytkowników. Natomiast bardzo niski odsetek szkół, których przedstawiciele wypełnili ankietę na temat raportów szkolnych, korzystając z zamieszczonego w raporcie linku do kwestionariusza on-line, budzi obawę, że obecnie grupa użytkowników raportów szkolnych jest niewielka¹⁸.

Badanie jakościowe wskazuje, że przyczynia się do tego prawdopodobnie niska zauważalność raportów w SIO, związana z dużą liczbą publikowanych w tym systemie informacji, oraz znaczne obciążenie dyrektorów szkół zadaniami, które mają wyższy priorytet. Zapoznawaniu się z raportami przez przedstawicieli szkół sprzyjało natomiast anonsowanie ich przez Ministerstwo w informacjach przesyłanych pocztą elektroniczną.

Ja raportów w SIO mam kilkadziesiąt różnych. I mnie interesują te dotyczące tego z czego mnie sprawdzają. Dostałam maila, (...) z ministerstwa zapewne, że jest taki raport, więc bardzo szybko w niego kliknęłam. Natomiast gdybym nie dostała maila, to nie wiedziałabym o tym raporcie. [Dyrektorka specjalnego LO]

Na skrzynkę szkolną przyszła informacja, że taki raport jest i że po prostu można go wykorzystać. Pewne rzeczy [sekretarka] nam przekazuje, mi albo dyrektorowi i sięgamy do tego. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Podobny efekt mogłoby przynieść, zdaniem niektórych uczestników badania, zachęcanie szkół do korzystania z raportów przez organy prowadzące.

Wydział Edukacji też mógłby dostać taką informację i po prostu oni mają większą siłę jakby tutaj... przekazywania informacji do dyrektorów szkół. [Dyrektorka specjalnej BS I]

Niektórzy rozmówcy sugerowali, żeby kierowane do dyrektorów informacje zawierały wskazówkę, że warto nie tylko żeby sami się zapoznali z raportami, ale również żeby przekazali je pracownikom szkoły, w szczególności doradcom zawodowym.

Do SIO [dostęp] mają tylko pracownicy, którym dyrektor dał uprawnienia. I nie wszyscy to będą widzieli w tym SIO. (...) Ja słyszałam, że jest w SIO informacja o losach absolwentów, ale nigdy (...) nie dostałam takiej informacji, że to tak wygląda, jak pan nam w tej chwili zaprezentował. Może bardziej właśnie informacja taka powinna iść do dyrektorów, żeby to przekazać po prostu doradcom zawodowym. Są tak zajęci [dyrektorzy], że być może po prostu nie mieli czasu na to, nie przyszło mi do głowy, żeby to jednak doradcom zawodowym na przykład udostępnić, albo kierownikom szkolenia. Bo gdzieś tam mi się obito uszy, że coś takiego jest, ale nigdy nie miałam do tego dostępu i nie miałam okazji tego widzieć. [Doradczyni zawodowa]

Innym proponowanym rozwiązaniem byłoby publikowanie wyników monitoringu, lub przynajmniej ich części, w serwisie niewymagającym logowania się do SIO.

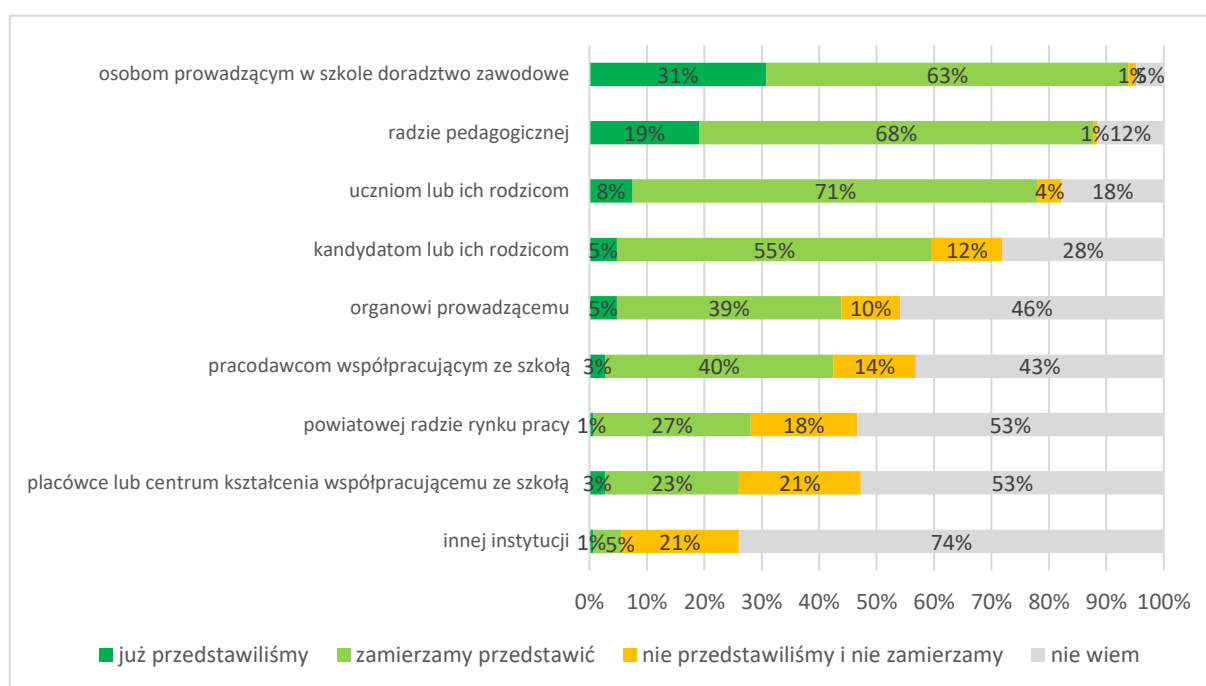
¹⁸ Jakkolwiek zapewne zdecydowanie liczniejsza od grupy osób, które nie tylko uważnie przeczytały raport ale jeszcze zdecydowały się poświęcić czas na wypełnienie ankiety.

To znaczy jeżeli to nie są tak tajne dane i mogłyby być gdzieś w jakimś serwisie [publikowane], to (...) faktycznie doradcy zawodowi mogliby mieć do tego dostęp. [Doradczyni zawodowa]

6.2 Upowszechnianie wyników przez dyrektorów szkół

W przybliżeniu 9 na 10 dyrektorów uczestniczących w badaniu ankietowym zapoznało lub zamierza zapoznać z wynikami monitoringu pracowników szkoły prowadzących doradztwo zawodowe (94%) oraz radę pedagogiczną (87%). Blisko 8 na 10 zaprezentowało lub zamierza zaprezentować wyniki uczniom lub ich rodzicom (79%), a 6 na 10 kandydatom rozważającym rozpoczęcie nauki w danej szkole lub ich rodzicom (60%). Ponad dwie piąte przedstawiło lub zamierza przedstawić wyniki organowi prowadzącemu (44%) lub współpracującym ze szkołą pracodawcom (43%). Powiatowa rada rynku pracy oraz placówka lub centrum kształcenia były w tym kontekście wskazywane rzadziej – ankietę była skierowana również do przedstawicieli liceów ogólnokształcących.

Wykres 5: Upowszechnianie wyników z raportów szkolnych przez dyrektorów szkół¹⁹

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

Dyrektorzy, którzy przekazywali lub planowali przekazać wyniki monitoringu pracownikom szkoły, robili to w różny sposób. Niektórzy uznali za odpowiednią formę dystrybucji raportu rozesłanie go poprzez dziennik elektroniczny lub wyłożenie w pokoju nauczycielskim.

Potem jak ja to przeczytałam, zaglądnęłam do tego, to wysłałam na dziennik informacje do nauczycieli, zarówno z liceum i z technikum, aby się mogli po prostu zapoznać z wynikami tego raportu. Więc potem dalej poszło to linkiem na dziennik elektroniczny, aby nauczyciele się zapoznali. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Inni planowali dotrzeć do nauczycieli z wynikami prezentując je na spotkaniu rady pedagogicznej.

¹⁹ „Czy przekazali lub zamierzają Państwo przekazać raport lub część wyników z raportu...?”

Wykresy są czytelne, tekst będzie dostępny, wyłożony w pokoju, potem roześlemy. Ale ja znam życie, wiem, że nauczyciele nie będą mieli czasu na to, żeby dokładnie się przyglądać. (...) Ja czytam sobie ten komentarz wcześniej, wyrabiam też swoje zdanie, nie będę tego zdania może narzucał, natomiast mam możliwość zaprezentowania radzie pedagogicznej efektów państwa pracy i dalszych losów absolwentów. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Celem takiej prezentacji byłoby dostarczenie wiedzy do wykorzystania przez radę pedagogiczną przy planowaniu pracy szkoły – przy czym zwrócono przy tej okazji uwagę, że wykorzystanie wyników w tym celu wymagałoby udostępniania ich szkołom jesienią.

Jesienią właśnie, kiedy taki materiał się pojawia, to jest kapitalny materiał do myślenia o przyszłości szkoły, bo arkusz organizacyjny na kolejny rok przygotowujemy właśnie zimą, to jest styczeń, luty, w marcu to już musi być gotowe, więc tak naprawdę to jest idealny moment, październik, listopad, pewnie jeszcze lepiej październik, aby zaprezentować radzie pedagogicznej. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Wśród gremiów, które dyrektorzy zamierzają zapoznać z wynikami monitoringu, znalazła się również rada rodziców. Niektórzy uczestniczący w badaniu dyrektorzy mieli zamiar udostępnić wyniki monitoringu wszystkim zainteresowanym rodzicom młodzieży uczęszczającej obecnie do szkoły.

Będę chciał przedstawić to również na kolejnej radzie rodziców (...). To nie [jest] również odpowiedź na przyszłość, co będzie z moim synem, z moją córką, jak poprzednicy wybierają. (...) Mając tego typu opracowania z kilku lat, to mamy już pewne trendy. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Wręcz powieszenie tego na stronie szkoły z dostępem dla rodziców ułatwiłoby sprawę. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Raport z monitoringu był uznawany również za materiał, z którym warto zapoznać interesariuszy z otoczenia szkoły – przede wszystkim pracodawców – żeby wzmacniać ich zaangażowanie w kształcenie uczniów.

R: Można to [raport] wykorzystać nawet jak będzie spotkanie, które raz do roku organizujemy, z przedsiębiorcami tutaj lokalnymi naszymi. (...) Będziemy mieli zaproszonych gości, i pracodawców i z organu prowadzącego i ze szkół zaprzyjaźnionych, więc jest to dobra myśl, żeby kilka sugestii, wniosków z tego raportu wykorzystać. B: (...) A dlaczego pani myśli, że może warto też im pokazać [raport], na przykład tym pracodawcom? R: Pracodawcy ogólnie są bardzo ważnym ogniwem w szkolnictwie i ta korelacja między tym pracodawcą a szkołą powinna być. Wiadomo, że do końca może ideału jeszcze nie ma w tej materii, ale staramy się utrzymywać ten kontakt z tym pracodawcą, żeby on wiedział też na czym się skupić i w jaki sposób młodzież przygotować do egzaminów zewnętrznych. Bo jeśli u niego się odbywa kształcenie zawodowe, no to po prostu musi wiedzieć i podejść do tego poważnie, że nie tylko młodzież będzie u niego sprzątała, ale też coś musi po prostu pokazać. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Ma do nas przyjechać wicestarosta, bo mamy taką debatę samorządową połączoną z konkursem dla uczniów, więc nawet można by było nawiązać z nim rozmowę na temat tego [raportu]. Niech też po prostu mają tego świadomość, że to jest ważny temat. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

7 Najważniejsze dotychczasowe zmiany

7.1 Grupy dla których prezentowane są wyniki

7.1.1 Podział ze względu na wyuczony zawód

Uzupełnieniem, na którym szczególnie zależało przedstawicielom szkół zawodowych, którzy zapoznali się z prototypową wersją raportów, były informacje na temat sytuacji edukacyjno-zawodowej grup wyróżnionych ze względu na wyuczony zawód. Wynik dla absolwentów ogółem nie byłyby wystarczające w kontekście ustawowych celów monitoringu, które obejmują m.in. „dostosowywanie kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy oraz przygotowywanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia”. Oczekiwane uzupełnienie zostało wprowadzone już w udostępnionych szkołom raportach z pierwszej edycji monitoringu.

Ponadto, począwszy od drugiej edycji monitoringu, sytuacja edukacyjno-zawodowa uczniów szkoły wykształconych w danym zawodzie jest zestawiana z sytuacją uczniów innych szkół, wykształconych w tym samym zawodzie. W drugiej edycji został spełniony również postulat prezentowania w podziale według wyuczonych zawodów informacji na temat dyscyplin, w których absolwenci techników podejmują studia.

Rozmówcy sugerowali również prezentowanie w podziale według zawodu informacji o wynagrodzeniach, jednak zespół projektu uznał, że tę zmianę warto wprowadzić dopiero gdy informacje na temat wynagrodzeń będą bardziej miarodajne. Warunkiem zwiększenia wiarygodności danych dotyczących wynagrodzeń jest rozszerzenie źródeł wykorzystywanych w monitoringu o rejestry administracji skarbowej.

Ze względu na obciążenie danych o wynagrodzeniach, od drugiej edycji monitoringu zrezygnowano z podawania w raportach szkolnych uzyskiwanych przez absolwentów kwot, ograniczając się do prezentowania relacji przychodów absolwentów z pracy etatowej do (podawanego przez GUS) średniego wynagrodzenia w powiatach, w których zamieszkiwali.

7.1.2 Grupa odniesienia

Uczestnicy spotkań i warsztatów zdecydowanie poparli prezentowanie wyników dla poszczególnych szkół w zestawieniu z grupą odniesienia. W pierwszej edycji wykorzystywano dwie takie grupy odniesienia, prezentowane jednocześnie obok wyników uczniów danej szkoły (ew. wyuczonych w danym zawodzie). Zostały one zdefiniowane jako ogół absolwentów tego samego typu szkół, z tego samego rocznika, z województwa w którym mieści się dana szkoła oraz z całego kraju. Rozmówcy wyrażali jednak znacznie większe zainteresowanie porównaniami z absolwentami z tego samego powiatu. Wskazywali, że taka grupa odniesienia byłaby najbardziej porównywalna z absolwentami danej szkoły, ponieważ w szkołach z danego powiatu uczy się młodzież, która ukończyła te same szkoły podstawowe, a wielu absolwentów trafia na ten sam lokalny rynek pracy.

Uczestnicy spotkań i wywiadów postulowali także wprowadzenie grup odniesienia na poziomie poszczególnych zawodów, tj. zestawianie informacji o sytuacji absolwentów danej szkoły z absolwentami innych szkół wykształconymi w tym samym zawodzie.

W odpowiedzi na zgłoszone uwagi, a zarazem uwzględniając zasadę nieprezentowania wyników dla agregatów obliczonych na podstawie mniej 10 absolwentów, w drugiej edycji raportu przy prezentacji

wartości wskaźnika opisującego status edukacyjny i zawodowy absolwentów zastosowano tzw. dynamiczne grupy odniesienia. Grupę odniesienia stanowią absolwenci tego samego typu szkół, w przypadku części zestawień wykształceni w tym samym zawodzie, co absolwenci szkoły dla której został sporządzony raport. Grupa jest dobierana z najmniejszego obszaru – powiatu, podregionu, województwa lub kraju – dla którego spełniony jest warunek, że grupa odniesienia liczy co najmniej 10 absolwentów z co najmniej 3 innych szkół. Zastosowane rozwiązanie pozwala na przedstawianie sytuacji absolwentów szkół położonych możliwie blisko szkoły, dla której jest sporządzony raport, a jednocześnie chroni anonimowość absolwentów. Ponadto uniemożliwia przypisanie wyników dotyczących grupy odniesienia do konkretnej szkoły.

7.2 Prezentacja wyników

7.2.1 Kolorystyka wykresów

Uczestnicy spotkań i warsztatów, podczas których prezentowana była najwcześniejsza wersja raportu szkolnego z pierwszej edycji monitoringu, zwracali uwagę na potrzebę zastosowania na wykresach bardziej zróżnicowanej palety kolorów, żeby ułatwić czytelnikom przyporządkowanie kolorów do podanych w legendzie wartości. Propozycja została uwzględniona. Po zmianie palety barw, czytelność kolorów zastosowanych na wykresach przeważnie nie budziła zastrzeżeń kolejnych rozmówców.

W jednym z wywiadów przedstawiciel organu prowadzącego zasugerował natomiast zmianę koloru oznaczającego absolwentów, którzy w danym momencie ani się nie uczyli ani nie pracowali. Kolor czerwony uznał za zbyt alarmistyczny, biorąc pod uwagę, że – ze względu na ograniczony zasób danych wykorzystywanych w monitoringu – do tej grupy są zaliczane m.in. osoby pracujące za granicą.

7.2.2 Zastosowanie tabel

Wśród rozmówców, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej edycji monitoringu, powtarzała się opinia, że informacja o statusie edukacyjno-zawodowym absolwentów w podziale ze względu na wyuczony zawód będzie bardziej czytelna, jeżeli zostanie przedstawiona nie tylko w tabeli, lecz również na wykresie. Sugestia została uwzględniona.

Ponadto jeden z respondentów zaproponował pokolorowanie odpowiednich wierszy tabel, opisujących sytuację edukacyjno-zawodową absolwentów, zgodnie z kolorami zastosowanymi na wykresach prezentujących te same informacje. Miałoby to ułatwić czytelnikom powiązanie wartości podawanych w tabelach z polami przedstawianymi na wykresach. Zmiana nie została wprowadzona, ponieważ żeby wartości w tabelach pozostały widoczne, konieczne byłoby zastosowanie jasnych kolorów, które mogłyby się okazać niewystarczająco skontrastowane.

7.2.3 Wartości wskaźników

Nazwy poszczególnych statusów opisujących sytuację edukacyjno-zawodową absolwentów²⁰, zastosowane w początkowych wersjach raportów szkolnych, nie były wystarczająco zrozumiałe.

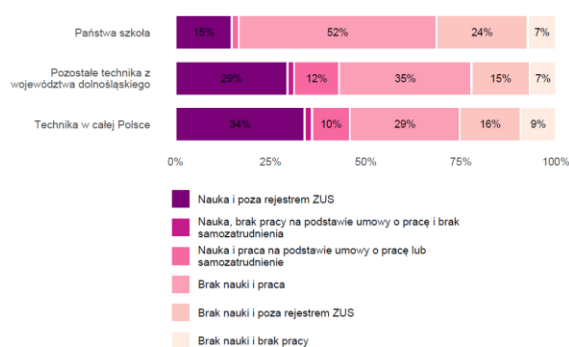
---

²⁰ „Nauka i poza rejestrem ZUS; Nauka, brak pracy na podstawie umowy o pracę i brak samozatrudnienia; Nauka i praca na podstawie umowy o pracę lub samozatrudnienie; Brak nauki i praca; Brak nauki i poza rejestrem ZUS; Brak nauki i brak pracy”

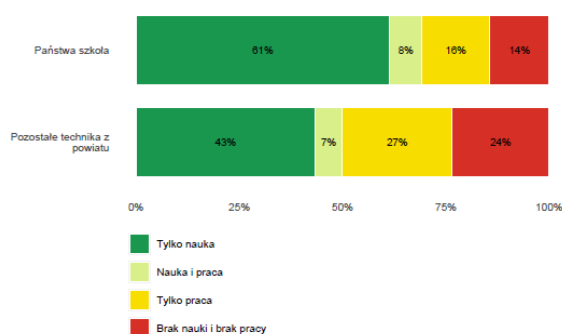
Dla respondentów niejasna była na przykład różnica pomiędzy wartościami „brak pracy” oraz „poza rejestrem ZUS”. W celu uczynienia wykresu bardziej przystępnym, liczba rozróżnianych statusów została zmniejszona z siedmiu do czterech, którym nadano krótsze nazwy²¹. Ceną takiego rozwiązania jest to, że obecnie stosowane nazwy w mniejszym stopniu odpowiadają zróżnicowanym sytuacjom, w jakich mogą znajdować się absolwenci zaliczeni do poszczególnych kategorii (np. w kategorii „brak nauki i brak pracy” znajdują się również osoby pracujące za granicą). Poszczególne kategorie zostały natomiast szczegółowo objaśnione w tabeli zamieszczonej w raporcie szkolnym.

Wykres 6: Wykresy prezentujące sytuację edukacyjno-zawodową absolwentów w grudniu roku zakończenia nauki – wersja początkowa i wersja uwzględniająca wnioski z badania użytkowników

Wykres 1: Status edukacyjno-zawodowy absolwentów Państwa szkoły oraz pozostałych szkół branżowych województwie i w kraju, w grudniu 2020 roku - ogółem

Wykres 1: Status edukacyjno-zawodowy absolwentów Państwa szkoły oraz absolwentów pozostałych technik z powiatu, w grudniu 2022 roku - ogółem

7.2.4 Wykresy pudełkowe

Najtrudniejszymi do zrozumienia elementami raportów okazały się wykresy pudełkowe (boxplot), na których w raportach przedstawiano rozkłady przychodów absolwentów z pracy. Uczestnicy wywiadów i spotkań zaproponowali szereg rozwiązań zwiększających przystępność tego typu wykresów, m.in. poprzedzenie wykresu objaśnieniem, usunięcie z opisu terminu „rozstęp ćwiartkowy”, umieszczenie na wykresie wartości prezentowanych miar centylowych. Wszystkie przywołane uwagi zostały uwzględnione. W raportach przed wykresem prezentującym wyniki dla danej szkoły umieszczono przykładowy wykres z opisanymi poszczególnymi elementami. Zarówno na tym ilustracyjnym wykresie, jak i na właściwych wykresach (prezentujących rzeczywiste wyniki) umieszczone zostały postulowane przez respondentów elementy.

7.2.5 Informacja o możliwości wykorzystywania raportów

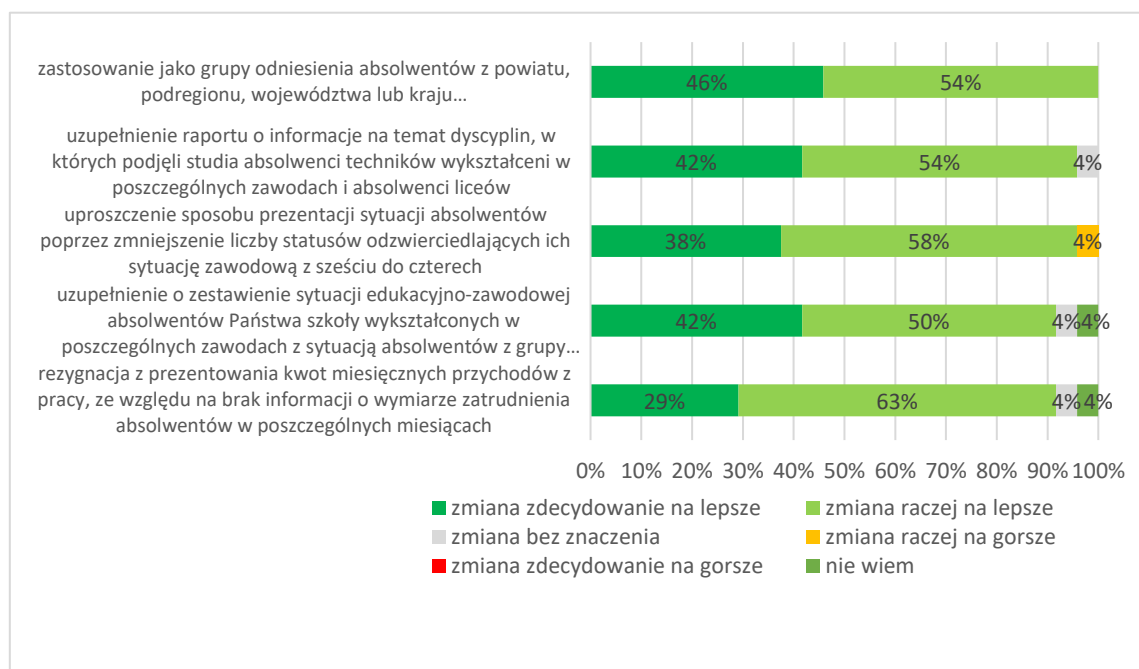
Uczestnicy wywiadów zgłosili także, że raport powinien zawierać adnotację wskazującą, że może być udostępniany, w całości lub fragmentach, przez szkoły. Sugestia została uwzględniona poprzez dodanie do raportów fragmentu „Wykorzystanie raportu”. Fragment ten zawiera informacje o udzielanej licencji Creative Commons oraz wzór cytowania.

²¹ „Tylko nauka; Nauka i praca; Tylko praca; Brak nauki i brak pracy”.

7.3 Ocena dotychczasowych zmian

Prawie wszystkie opinie dotyczące wprowadzonych zmian – uzyskane w badaniu od niewielkiej liczby respondentów – były pozytywne. W odniesieniu do każdej zmiany najczęstszą odpowiedzią była „zmiana raczej na lepsze”, drugą pod względem odsetka wskazań „zmiana zdecydowanie na lepsze”, a łączny odsetek pozostałych odpowiedzi był niższy niż 10%.

Wykres 7: Ocena poszczególnych zmian wprowadzonych w raportach z drugiej edycji monitoringu w stosunku do raportów z pierwszej edycji²²

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z drugiej edycji monitoringu, N = 24

8 Propozycje dotyczące przyszłych zmian

8.1 Zakres informacji

8.1.1 Informacja o wykonywanym zawodzie

Istotnym deficytem obecnych raportów szkolnych, na który wielokrotnie zwracali uwagę uczestnicy badania, jest brak informacji na temat zawodu wykonywanego przez absolwentów. Dane wykorzystywane obecnie w monitoringu nie obejmują tej informacji.

No szkoda, że nie widać właśnie, w jakim zawodzie oni podjęli tę pracę. B: - W tych danych, do których mamy dostęp, nie ma takiej informacji, ale w przyszłości mamy nadzieję, że będzie można ją dołączyć. A dlaczego to byłoby ważne? R: Wtedy byśmy widzieli na rynku pracy, jaki jest potrzebny zawód, no bo to, że on skończył cukiernika, to niczym nie świadczy, bo może nie pracować w tym zawodzie, a może na przykład pracować w firmie sprzątającej, tak? Albo na przykład, nie wiem, w sklepie jako sprzedawca. [Dyrektorka specjalnej BS I]

²² „Jak ocenia Pan(i) poszczególne zmiany wprowadzone w raporcie z drugiej edycji monitoringu...?”

8.1.2 Uczelnie i kierunki

Przedstawiciele szkół, po których ukończeniu znaczna część absolwentów podejmuje studia, proponowali uzupełnienie raportów o informacje prezentowanych w raportach o to na jakiej uczelni i zarazem na jakim kierunku absolwenci podjęli dalszą naukę. Wskazywali, że pozwalałoby im to lepiej dostosować kształcenie w szkole do wymagań stawianych kandydatom przez uczelnie.

Nie wiem, czy istnieje taka możliwość, aby przyrzeć się również, które uczelnie przyjęły naszych absolwentów (...) Gdybyśmy mieli informację, gdzie nasi uczniowie studiuje, jakie kierunki, mamy wtedy wgląd w wymagania uczelni. I wtedy możemy korygować dobrane przedmioty na poziomie rozszerzonym. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

8.1.3 Informacje z dłuższego okresu

W raportach najbardziej szczegółowe informacje dotyczące statusu edukacyjno-zawodowego absolwentów, z uwzględnieniem grup wykształconych w poszczególnych zawodach oraz grup odniesienia, przedstawiono według stanu na grudzień roku zakończenia nauki. W ocenie respondentów grudzień jest odpowiednim miesiącem, ponieważ sytuacja absolwentów powinna się już wówczas ustabilizować i można już wtedy zaobserwować m.in. kontynuowanie nauki na studiach. Należy tylko mieć świadomość, że na sytuację w grudniu wpływa sezonowość zatrudnienia. Na przykład w handlu zatrudnienie jest wyższe, niż w pozostałych miesiącach, w związku ze świętami, z kolei w branży budowlanej niższe.

W raportach przedstawiana jest również sytuacja absolwentów danej szkoły w poszczególnych miesiącach roku kalendarzowego, w którym zakończyli naukę (bez prezentowania jej w grupach wyodrębnionych ze względu na wyuczony zawód i bez zestawiania z grupami odniesienia). Większość rozmówców uznała również taką prezentację za przydatną. Jedna z respondentek proponowała wydłużenie rozpatrywanego okresu, przynajmniej do końca pierwszego kwartału kolejnego roku, ponieważ w marcu studenci są po pierwszej sesji egzaminacyjnej na studiach, której wyniki mogą zmienić ich status. Niektórzy respondenci wyrażali zainteresowanie sytuacją uczniów w jeszcze dłuższym, pięcioletnim okresie.

Mnie też by interesował dalszy okres, za 5 lat na przykład, kto z nich skończył studia. Powinniśmy z nimi dojść właśnie do tego momentu. [Dyrektorka specjalnego LO]

8.1.4 Specyfika sytuacji uczniów z niepełnosprawnościami

Status absolwentów jest opisywany w raportach za pomocą kategorii zdefiniowanych w oparciu o połączenie informacji na temat tego, czy kontynuują edukację oraz czy pracują zawodowo. Rozmówcy zwracali uwagę, że absolwenci szkół specjalnych przysposabiających do pracy tylko sporadycznie podejmują zatrudnienie lub kontynuują edukację. Natomiast istotne zróżnicowanie ich sytuacji polega na tym, czy podejmują jakąkolwiek aktywność społeczną lub zawodową – na przykład w warsztatach terapii zajęciowej, zakładach aktywizacji zawodowej lub środowiskowych domach samopomocy – czy pozostają w domach rodzinnych lub zostają pensjonariuszami domów pomocy społecznej.

No niestety, trzeba sobie powiedzieć tak szczerze, że jeżeli chodzi o pracę dla uczniów szkoły przysposabiającej z tą niepełnosprawnością [intelektualną] w stopniu umiarkowanym, znacznym i ze sprzężeniami, no to tutaj rynek pracy, to co im proponuje, to oni sporadycznie znajdują pracę. Natomiast przeważnie ci uczniowie trafiają do warsztatów terapii zajęciowej, ewentualnie do domów dziennego

pobytu lub niektórzy z nich podejmują pracę w zatrudnieniu ze wspomaganiami. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

Natomiast jeżeli chodzi o uczniów szkoły przysposabiającej, to naszym celem jest ta samodzielność ich najbliższa. Żeby on (...) zadbał o higienę osobistą, umiał zrobić sobie śniadanie i zakupy, umiał iść załatwić sprawę na poczcie, w urzędzie, w ośrodku zdrowia. No to też nie zawsze się udaje, bo niektórzy z nich nigdy tego sami nie będą funkcjonować. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

B: A czy kontynuacja przez [absolwentów SSPP] nauki, czy pracy, w WTZ jest takim pozytywnym efektem z Państwa perspektywy? R: Myślę, że tak, jak najbardziej. Po pierwsze oni tam są w grupie, w swoim środowisku. Druga rzecz, oni się tam aktywizują. Trzecia rzecz, nie ma u nich tej pustki po skończeniu szkoły, tylko oni po prostu mają cele, że muszą iść, muszą się wyszykować i są aktywizowani. Poza tym też uczestniczą w kulturze, pochodzą do kina, na jakieś spektakle i to jest też niezwykle ważne. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

Przedstawiciele szkół za pozytywną uznawali sytuację, w której zdolny do pracy absolwent BS I lub SSPP zarabia, zamiast polegać na zasiłkach z pomocy społecznej lub rencie.

[Celem jest] przygotowanie ich do tego dorosłego życia, a przede wszystkim do pracy, tak, żeby oni się mogli odnaleźć w pracy. Żeby nie byli pensjonariuszami pomocy społecznej, żeby nie korzystali tylko z pomocy społecznej, nie żyli tylko z rent socjalnych (...) Zawsze nauczyciele mają to w świadomości, i zawodowcy i wszyscy tutaj, pedagodzy specjalni, w szkole branżowej i przysposabiającej też, że praca jest takim też ważnym elementem terapii i włączenia ich do społeczeństwa. I jeżeli on będzie pracował, no to wtedy on ma swoje pieniądze. Wtedy są w stanie założyć rodzinie, ci oczywiście, którzy chcą. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

Dodatkową charakterystyką sytuacji absolwentów z niepełnosprawnościami, którym udało się znaleźć zatrudnienie, byłaby informacja o tym czy pracują na otwartym, czy na chronionym rynku pracy. Zwracano również uwagę na występowanie w przypadku istotnej części absolwentów szkół specjalnych naprzemiennych okresów pracy i braku zatrudnienia (wydaje się, że utrzymanie pracy bywa co najmniej równie trudne, jak jej podjęcie). Jeżeli takie zjawisko faktycznie jest szczególnie częste w przypadku tej grupy, to w odniesieniu do niej bardziej istotne, niż w przypadku absolwentów bez niepełnosprawności, byłoby prezentowanie wskaźników informujących o tym przez jaką część rozpatrywanego okresu pracowali.

Zasygnalizowana powyżej specyfika sytuacji uczniów z niektórymi niepełnosprawnościami (w tym intelektualną) przemawia za sprawdzeniem dostępności oraz możliwości wykorzystywania w monitoringu informacji:

- czy pracodawca zatrudniający absolwentów ma status zakładu pracy chronionej lub ZAZ,
- czy absolwent jest uczestnikiem WTZ,
- czy absolwent korzysta z renty wynikającej z niezdolności do pracy.

8.2 Grupy absolwentów szkoły dla których prezentowane są wyniki

8.2.1 Płeć

Opinie dotyczące potrzeby prezentowania wyników w podziale ze względu na płeć były zróżnicowane, jakkolwiek dla żadnej z osób uczestniczących w badaniu podział taki nie był kwestią priorytetową. Najbardziej praktyczną motywacją przemawiającą za uwzględnieniem podziału według płci była przydatność takich wyników do planowania działań wyrównujących szanse kobiet i mężczyzn oraz do uzasadniania takich działań, w szczególności przy ubieganiu się o dotację z programów współfinansowanych przez Unię Europejską.

Uczestniczący w badaniu doradcy zawodowi wskazywali również, że wyniki w podziale ze względu na płeć można byłoby wykorzystywać do przezwycięzania stereotypów dotyczących tego w jakie zawody są „właściwe” dla której płci. Mogłoby temu służyć w szczególności prezentowanie pozytywnego przebiegu karier edukacyjnych i zawodowych absolwentek wykształconych w kierunkach uważanych stereotypowo za męskie. Część rozmówców uznawała podział ze względu na płeć za ciekawy, nie będąc jednak w stanie uzasadnić jego przydatności.

Z kolei część osób, według których wprowadzanie podziału ze względu na płeć byłoby niepotrzebne, argumentowała, że pomiędzy kobietami a mężczyznami nie ma różnic, które uzasadniałyby rozpatrywanie tych grup oddzielnie. W jednej ze szkół wskazano wręcz, że „określać płeć w tych czasach to jest bardzo trudne”.

8.2.2 Cudzoziemcy

Rozmówcy, którzy odpowiedzieli twierdząco na pytanie czy potrzebne jest wyodrębniania w raporcie cudzoziemców, uzasadniali to chęcią sprawdzenia w jakim stopniu wsparcie udzielane uczniom cudzoziemskim w szkole (takie jak dodatkowe lekcje języka polskiego) jest skuteczne w dłuższym okresie. Niektórzy, postrzegając wsparcie udzielane tej grupie jako długoterminową inwestycję, byli zainteresowani dowiedzeniem się, czy cudzoziemcy po zakończeniu kształcenia podejmują pracę w Polsce i wzmacniają polską gospodarkę.

Ci cudzoziemcy mają teraz dodatkowo język polski, to jest 6 godzin języka polskiego. Czy po prostu w ramach tego, czy to jest zasadne, dawanie im tych godzin dodatkowych. Czy to ma sens? Czy oni wykorzystają tę wiedzę, pójdą dalej, zdadzą maturę, będą się kształcić i zostaną czy u nas, czy będą rozwijać tą naszą gospodarkę. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Zarazem w części szkół dzieci cudzoziemskie stanowią zbyt małą grupę, żeby przedstawienie wyników monitorowania ich karier w oparciu o dane rejestrowe było uznawane za potrzebne.

A teraz w przypadku obcokrajowców to wszystko to jest lokalna sytuacja. Jeżeli w roczniku mamy jedną czy dwie osoby, to my po prostu wiemy co się wydarzyło z Sonią, która podjęła studia we Wrocławiu, ale jeżeli ktoś ma kilkunastu czy nawet więcej obcokrajowców, no to już ten jest trudniej. To już jest rzeczywiście trudniejsze do zdiagnozowania. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Potrzeba, a także możliwość²³ wyodrębniania cudzoziemców w wynikach prezentowanych na poziomie poszczególnych szkół będzie zależała od liczebności tej grupy w poszczególnych szkołach.

8.2.3 Ze względu na niepełnosprawność

Przedstawianie wyników dla absolwentów, którzy jako uczniowie mieli orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, zdaniem części rozmówców byłoby przydatne nie tylko pracownikom szkoły zaangażowanym w udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz doradcom zawodowym pracującym z uczniami ze SPE, ale także samym uczniom oraz ich rodzicom. W ich przypadku informacje o tym, że część absolwentów podejmuje zatrudnienie lub kontynuuje naukę, miałyby służyć jako zachęta do podążenia tymi ścieżkami.

Szczególnie tutaj dzieciaki z orzeczeniami, te specjalne potrzeby to jest również element dla nas wszystkich, ale w szczególności również dla pedagoga szkolnego, psychologa, którzy przyglądają się, współuczestniczą w rozwiązywaniu problemów, dla doradcy zawodowego również jako podpowiedź i jako materiał. „Słuchaj, dzisiaj masz problem, (...) ale zobacz, twoi poprzednicy studiują, znaleźli swoje miejsce...” Ponieważ to jest tak, że [uczniowie z niepełnosprawnościami] [mówiąc] kolokwialnie łapią doła i trzeba ich wzmacniać. Tym wzmacnianiem może być właśnie informacja, że przecież jednak ja znajduję swoje miejsce w życiu. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

To ważna informacja może i dla rodziców. Że dzieci z orzeczeniami jednak mogą pracować, mogą się kształcić. Więc warto jednak w te dzieci inwestować, a nie chować ich w domu. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Rozmówcy wskazywali na istotne różnice w funkcjonowaniu uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, co przemawia przeciwko traktowaniu ich jako jednej grupy. Różnice te wiążą się w pierwszej kolejności z powodem wydania orzeczenia. W przypadku niepełnosprawności intelektualnej zwracano uwagę przede wszystkim na różnicę pomiędzy uczniami doświadczającymi wyłącznie niepełnosprawności intelektualnej w stopniu lekkim (którzy typowo trafiają do specjalnych BS I) a uczniami z niepełnosprawnością w stopniu co najmniej umiarkowanym lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi (którzy zazwyczaj podejmują naukę w SSPP).

Jednak również uczniowie z orzeczeniami wydanymi z tego samego powodu (tj. ze względu na ten sam rodzaj i stopień niepełnosprawności lub ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym) funkcjonują na różnym poziomie, m.in. w zależności od zakresu w jakim są wspierani przez rodziny.

Zagrożenie niedostosowaniem społecznym to jest tak szeroki wachlarz różnych trudności, że tak naprawdę prawie wszyscy się w tym zamykają (...) Bo to jest od złych relacji z rodzicami albo jakiegoś gorszego funkcjonowania w grupach rówieśniczych w szkole, po kryzys psychiczny, depresja, lęki, anoreksja, zagrożenia behawioralne różnego rodzaju, jakieś rodziny dysfunkcyjne, także jeśli ktoś nie wyrabia się, tak w cudzysłowie powiem, w roli ucznia lub syna, córki, dziecka, to praktycznie mieści się w tym. [Dyrektorka specjalnego LO]

To jest tak płynne i tak różne, indywidualne. Zależy też od tego, co to jest za sprzężenie, na jakim stopniu ta niepełnosprawność jest intelektualna. Od tego, jak był rehabilitowany, jak w domu podchodzono, czy się nim zajmowano w domu, czy tam wdrażano go. I orzeczenie tego nie ujmuje, rodzaj niepełnosprawności tego nie odzwierciedla. Częściowo, częściowo. Tak naprawdę my też jak przyjmujemy te dzieci, to czytamy orzeczenia i czasami mamy zupełnie inne wyobrażenia, a przychodzi

²³ Biorąc pod uwagę zasadę nieprezentowania wyników dla grup mniejszych niż dziesięcioosobowe.

taki uczeń i widzimy, że to jest zupełnie inaczej. Na przykład dzieci bez sprzężeń czasami dużo gorzej funkcjonują niż ze sprzężeniami. [Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP]

Z tego względu gorszej sytuacji edukacyjno-zawodowej absolwentów danej szkoły, niż absolwentów innej szkoły posiadających takie same przeczenia, nie można byłoby interpretować jako wskazówki, że jakość kształcenia w zestawianych szkołach się różni. Ponadto możliwości podejmowania pracy przez część absolwentów ograniczają orzeczenia o niezdolności do pracy, wydawane dla celów rentowych. Wskazywano także, że w przypadku uczniów z niepełnosprawnościami podjęcie zatrudnienia wynika nie tylko z poziomu funkcjonowania ucznia, jakości pracy szkoły oraz zapotrzebowania ze strony pracodawców, ale także z wpływu rodziców, z których część obawia się utraty renty w związku z podjęciem przez absolwenta zatrudnienia.

8.2.4 Profil oddziału

Ze strony dyrektora liceum padła propozycja prezentowania wyników nie tylko dla ogółu absolwentów, ale również w podziale na oddziały klasowe, według ich profilu (analogicznie jak w przypadku zawodów w technikach i branżowych szkołach I stopnia).

Pewnie byłoby lepiej, gdyby była możliwość przeglądu w poszczególnych klasach. Bo już nas nie interesuje osoba w tym momencie ucznia, tylko ta grupa trzydziestu, trzydziestu dwóch, tam powiedzmy maturzystów. Bo przyglądając się tym danym, ja mogę tylko przypuszczać, co się wydarzyło. I na przykład w odniesieniu do naszej szkoły, okazuje się, że wcale niekoniecznie absolwenci klasy matematyczno-informatycznej wybierają kierunki inżynieryjno-techniczne, nieliczni [wybierają] kierunki ścisłe. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

8.2.5 Grupa odniesienia dla szkół specjalnych

Opinie o tym z absolwentami jakiego typu szkół – ogólnodostępnych czy specjalnych – należałoby zestawiać absolwentów szkół specjalnych były podzielone. Przedstawiciele części szkół specjalnych opowiadali się za pierwszą opcją, wskazując, że oba typy szkół kształcą według tego samego programu i przygotowują uczniów do tych samych egzaminów.

R: My się porównujemy do liceów ogólnodostępnych, dlatego że podobne są cele naszej młodzieży i w podobnym kierunku idziemy i skoro oni chcą mieć maturę, to jest ich potrzeba, ich cel, to my chcemy przygotować tej matury. [Dyrektorka specjalnego LO]

B: Co Państwa zdaniem byłoby jakby lepszym punktem odniesienia? Czy szkoły specjalne, czy w ogóle szkoły?

R: To znaczy wie Pan co, my jesteśmy jakby szkołą branżową specjalną, ale naszym jakby celem i zadaniem jest kształcenie młodzieży na podstawie takiego samego programu nauczania, podlegają nasi uczniowie takim samym egzaminom, jak szkoły masowe. Więc ja myślę, że to jest ciekawe takie ujęcie, jeżeli chodzi o szkoły branżowe ogólnie pierwszego stopnia. [Dyrektorka specjalnej BS I]

Zwolennicy drugiej opcji uzasadniali swoje stanowisko znacznymi różnicami w (przeciętnym) poziomie funkcjonowania pomiędzy uczniami szkół ogólnodostępnych a uczniami szkół specjalnych.

B: Można by na przykład zrobić tak, że tu byłyby nie pozostałe branżowe szkoły pierwszego stopnia (...), tylko pozostałe specjalne branżowe szkoły pierwszego stopnia. Czy to byłoby lepsze (...)?

R1: Myślę, że to byłoby lepsze, bo to jest podobny poziom funkcjonowania uczniów (...), no bo jak mamy coś porównywać, no to raczej porównujemy podobne grupy, tak?

R2: Teoretycznie jest taki sam program nauczania. (...) Ale no nie bez powodu oni poszli do szkoły specjalnej, a nie do masowej szkoły, tak? No tam by sobie nie poradzili. [R1: Dyrektorka specjalnej BS I i SSPP, R2: Nauczycielka pracująca w specjalnej BS I i SSPP]

8.2.6 Absolwenci kształceni w innych zawodach

Niektórzy uczestnicy badania proponowali przedstawianie w raportach również sytuacji absolwentów innych szkół z danego powiatu, którzy kształcili się w zawodach nieuwzględnianych²⁴ przy obliczaniu wskaźników odnoszących się do danej szkoły, dla której został sporządzony raport. Rozmówcy wskazywali, że informacje o tym, po jakich kierunkach kształcenia uczniowie podejmują pracę i uzyskują wysokie wynagrodzenia byłyby cenną przesłanką za włączeniem tych zawodów do oferty szkoły.

8.2.7 Absolwenci wszystkich szkół czy szkół prowadzonych przez JST

Dla niektórych rozmówców nie było jasne, czy w raportach jako grupa odniesienia uwzględniani są wyłącznie absolwenci szkół, których organami prowadzącym są JST, czy również szkół prowadzonych przez inne podmioty²⁵. Niektórzy uczestnicy badania opowiadali się za drugim rozwiązaniem, uznając że szkoły prowadzone przez JST są bardziej porównywalne między sobą, niż ze szkołami prowadzonymi przez organy prowadzące innego typu.

8.3 Prezentowanie wyników na wykresach

Uczestnicy spotkań i wywiadów wielokrotnie doceniali fakt, że wyniki są prezentowane na wykresach. Zgłoszono sugestię, żeby wykresy umieszczać również w aneksie z wynikami ogólnopolskimi. Zdaniem niektórych uczestników idealnie byłoby wręcz, gdyby wyniki były dostępne nie tylko w formie raportu, lecz również prezentacji gotowej do pokazania radzie pedagogicznej lub rodzicom uczniów.

B: - Mówił pan, że jeśli chodzi o ten aneks, to bardziej użyteczne byłyby wykresy niż...

R: - Zdecydowanie. Prezentacja wtedy ma głębszy sens, bo tak naprawdę tutaj z tego elementu trudno będzie na Radzie Pedagogicznej skorzystać w sytuacji, kiedy jest to podane w sposób tabelaryczny. Przekaz jest trafniejszy, dociera do odbiorcy wtedy, kiedy jest to graficzne. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

Ja przede wszystkim byłem pod wrażeniem tego, co otrzymałem, bo daje to po raz pierwszy takie pełne spojrzenie na losy absolwentów. Natomiast im więcej graficznych prezentacji, tym lepiej, a dla wykorzystania w pracy szkoły bardzo cenną sprawą byłoby rzeczywiście, gdybyśmy otrzymywali gotową prezentację, którą możemy pokazać radzie pedagogicznej i pokazać rodzicom. [Dyrektor ogólnodostępnego LO]

²⁴ Ponieważ dana szkoła nie prowadzi kształcenia w tych zawodach lub liczba absolwentów, których w nich wykształciła, jest zbyt mała, aby wyniki mogły zostać zaprezentowane w raporcie, zgodnie z zasadą chroniącą anonimowość respondentów.

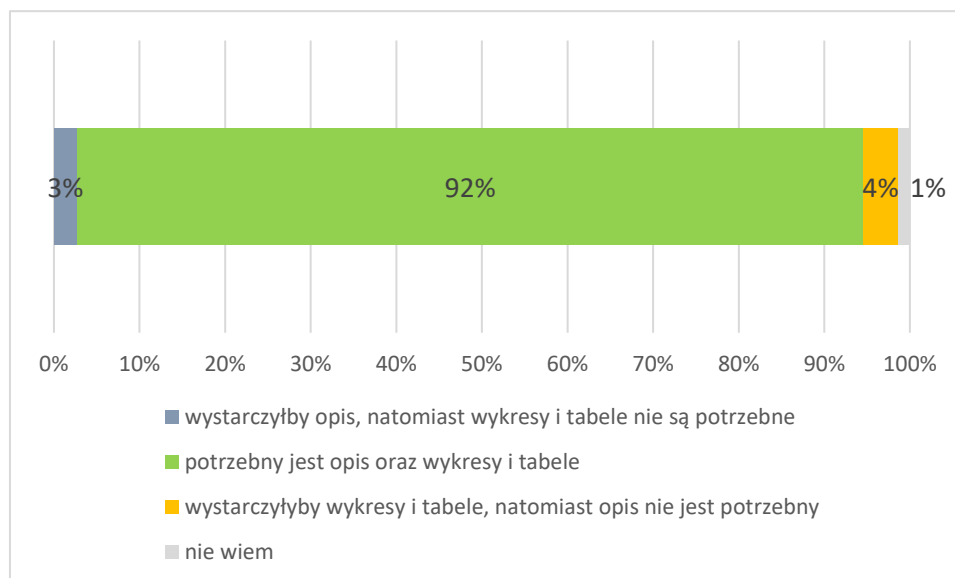
²⁵ W raportach jako grupa odniesienia są uwzględniani absolwenci niezależnie od organu prowadzącego.

9 Preferowane formy prezentowania wyników

Przeszło dziewięciu na dziesięciu respondentów biorących udział w badaniu ankietowym (92%) opowiedziało się za prezentowaniem wyników monitoringu w raportach szkolnych zarówno w formie opisu, jak i wykresów i tabel (tj. w taki sposób, w jaki obecnie są prezentowane).

Raz jest opis, raz jest tabelka. Jest to zasadne, bo nie wszyscy umieją czytać tabelkę i nie wszyscy umieją czytać opis. Więc tutaj bym nie zmieniła. [Dyrektorka ogólnodostępnego LO]

Wykres 8: Preferowana forma prezentowania wyników w raportach szkolnych²⁶

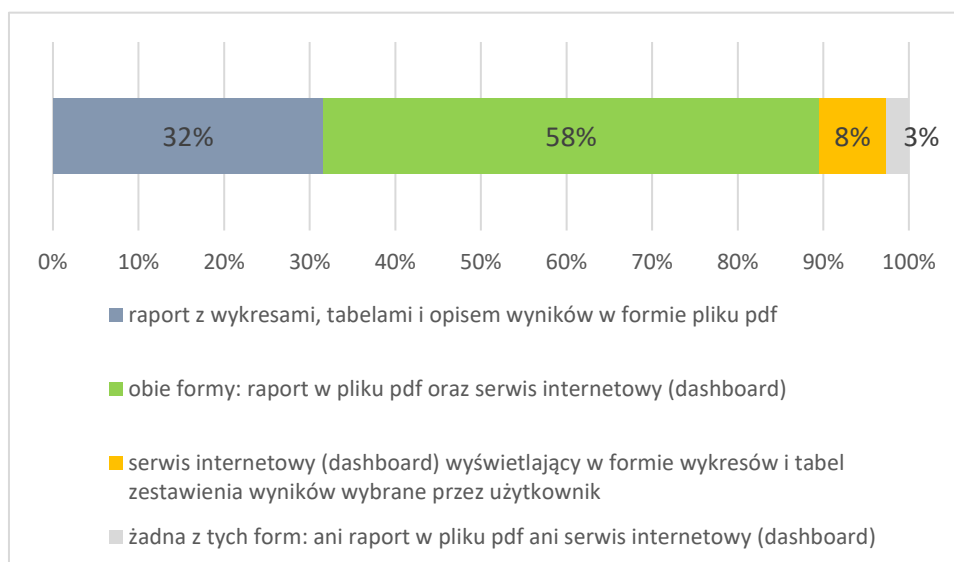

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 146

Większość respondentów (58%) najchętniej miałaby możliwość korzystania z wyników monitoringu zarówno w dotychczasowej formie (plik PDF) jak i w formie dostępnego w internecie dashboardu, prezentującego zestawienie wybrane przez użytkownika. Zarazem respondenci preferujący jednoznacznie raporty w formie pliku PDF okazali się czterokrotnie liczniejsi od tych, którzy woleliby korzystać wyłącznie z dashboardu (odpowiednio: 32% i 8%).

²⁶ „Jaka forma przedstawienia wyników w raporcie byłaby dla P. najlepsza?”

Wykres 9: Preferowany sposób prezentowania wyników monitoringu²⁷

Źródło: CAWI z przedstawicielami szkół, którzy zapoznali się z raportami z pierwszej lub drugiej edycji monitoringu, N = 38

²⁷ „Jaki sposób prezentowania wyników monitoringu byłby dla P. użyteczny?”